

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**SMLOUVY O PRÁVNÍ POMOCI V OBLASTI
RODINNÉHO PRÁVA V ČR A VE FRANCII**

Anna Lhotáková

Plzeň 2015

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

PRÁVNICKÁ FAKULTA

KATEDRA MEZINÁRODNÍHO PRÁVA

Studijní program Právo a právní věda
Studijní obor Právo

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Smlouvy o právní pomoci v oblasti rodinného práva v ČR
a ve Francii**

Zpracovala: Anna Lhotáková

Vedoucí práce: Prof. JUDr. Květoslav Růžička, CSc.

Katedra mezinárodního práva

Fakulta právnická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň, 2015

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, srpen 2015

Anna Lhotáková

PODĚKOVÁNÍ

Chtěla bych touto cestou poděkovat prof. JUDr. Květoslavovi Růžičkovi, CSc., vedoucímu mé diplomové práce za jeho vstřícnost a ochotu, se kterou mi vždy poskytl své vzácné rady a zkušenosti.

OBSAH

1.	Úvod	6
2.	Právní pomoc a vymezení pojmu	
2.1.	Právní pomoc ve styku s cizinou z obecného hlediska	8
2.1.1.	Mezinárodní právní pomoc	8
2.2.	Historické kořeny právní pomoci	13
3.	Smlouvy o právní pomoci	19
3.1.	Smlouvy o právní pomoci v občanskoprávních věcech	19
3.1.1.	Otázky právní ochrany příslušníků smluvních stran	19
3.1.2.	Právní pomoc doručením písemností	20
3.1.3.	Otázka pravomoci, příslušnosti a rozhodného práva	22
3.2.	Konzulární úmluvy	27
4.	Smlouvy o právní pomoci v ČR a ve Francii	29
4.1.	Smlouvy o právní pomoci v ČR	29
4.2.	Smlouvy o právní pomoci ve Francii	36
4.2.1.	Bilaterální smlouvy	36
4.2.2.	Multilaterální smlouvy	39
4.2.3.	Právní předpisy EU	40
5.	Smlouva o právní pomoci mezi ČR a Francií	41
6.	Současná úprava právní pomoci v právu EU	44
6.1.	Právní pomoc ve věcech civilních	44
6.2.	Postup podle nařízení EU	45
6.2.1.	Nařízení EP a Rady (ES) č. 1393/2007, o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních v členských státech EU	45
6.2.2.	Nařízení Rady (ES) č. 1206/2001, o spolupráci soudů členských států při dokazování v občanských nebo obchodních věcech	53
6.2.3.	Haagské úmluvy o doručování a dokazování	56
7.	Ověřování	62
7.1.	Osvědčení o českém právu	62
7.2.	Pojem ověřování	62
7.3.	Použití veřejné listiny v zahraničí	63
8.	Závěr	71
9.	Resumé	74
10.	Seznam použité literatury	77
10.1.	Knižní publikace	77
10.1.1.	Česká literatura	77
10.1.2.	Cizojazyčná literatura	77
10.2.	Odborné články	78
10.3.	Internetové zdroje	78
10.4.	Právní předpisy	78
10.5.	Judikatura	79
10.6.	Seznam zkratk	79

1. ÚVOD

Vzhledem k tomu, že je mi mezinárodní právo soukromě blízké, obzvláště smlouvy o právní pomoci, které byly mojí náplní práce, protože jsem zároveň pobývala pracovně ve Francii, vybrala jsem si téma svojí diplomové práce Smlouvy o právní pomoci v oblasti rodinného práva v ČR a ve Francii. Smlouvy o právní pomoci v oblasti rodinného práva jsou velmi zajímavým a aktuálním tématem.

Datum 1. květen 2004 je pokládán za historický okamžik pro Českou republiku, neboť Česká republika se stala jak členským státem Evropské Unie, tak právo EU se stalo součástí českého právního řádu. Před vstupem ČR do EU byla právní pomoc ve styku s cizinou upravena hlavně zákonem o mezinárodním právu soukromém a procesním¹ a mezinárodními smlouvami. V oblasti právní úpravy právní pomoci v ČR nalezneme v současnosti tzv. právní akty EU (od účinnosti Lisabonské smlouvy), které mají přednost před mezinárodními smlouvami a před zákonem o mezinárodním právu soukromém.²

V první kapitole bych ráda vysvětlila pojem právní pomoci, co vlastně právní pomoc ve styku s cizinou znamená, jaké jsou podmínky pro její poskytnutí, současně aktivní a pasivní právní pomoc, výjimky ze zásady používání tuzemských procesních předpisů atd. A to tak, aby si každý dovedl představit a pochopit, co právní pomoc ve styku s cizinou je za právní instrument, jakým způsobem může dotyčné osobě pomoci, obzvláště pokud jí vzniknou postupně, ale i nenadále, nějaké kolize ve styku s cizinou. V této kapitole bych také ráda popsala historické podmínky v různých státech pro vznik mezinárodního práva soukromého v oblasti smluv o právní pomoci, např. ve středověké Francii, Itálii až po současnost. Bylo pozoruhodné, jak se pomalu a sebejistě probojovávalo a vyvíjelo až do dnešní doby. Z historie čerpáme i dnes. Již od tehdy se stejný zákon aplikoval na všechny občany, kteří se nacházeli na témže území.

V druhé kapitole výtýčím některé důležité a nejfrekventovanější smlouvy o právní pomoci včetně konzulárních úmluv, jejich stručné výtahy, v kterých jsem se zaměřovala na oblast rodinného práva, obzvláště na otázky pravomoci a

¹ Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním (ZMPSP), ve znění pozdějších předpisů.

² Zák. č. 91/2012 Sb. o mezinárodním právu soukromém (ZMPS).

příslušnosti, včetně rozhodného práva ve věcech manželských, ve věcech poručenských a opatrovnických, ve věcech osvojení, ve věcech zbavení nebo omezení způsobilosti k právním úkonům.

Třetí kapitola se týká smluv o právní pomoci ve Francii, které byly uzavřeny rovněž ve stejné době jako různé bilaterální smlouvy o právní pomoci v ČR. Podíváme se na to, jak se tyto smlouvy obsahově odlišují od smluv o právní pomoci v ČR a proč jsou zaměřeny na jinou oblast než smlouvy o právní pomoci v ČR.

Ve čtvrté kapitole budu rozebírat smlouvu o právní pomoci uzavřenou mezi Francií a ČR, včetně důvodové zprávy, z které převezmu některé zajímavé postřehy, které byly vzaty v úvahu při vzniku a tvorbě této smlouvy.

Pátá kapitola se zaměří na současnou aplikaci právní pomoci v EU, která upravuje doručování a dokazování v členských státech EU.

V poslední kapitole, šesté, se chci věnovat parciálně ověřování, neboli legalizaci listin pro potřebu do zahraničí, eventuálně cizozemských listin do ČR. Tato oblast je velmi důležitá z hlediska současné migrace a globalizace ve světě, ale také časově a finančně náročná. Ráda bych upozornila na nedostatky, které se vyskytují v této agendě s návrhem na de lege ferenda.

2. PRÁVNÍ POMOC A VYMEZENÍ POJMU

2.1. Právní pomoc ve styku s cizinou z obecného hlediska

Co vlastně znamená právní pomoc? Právní pomoc rozlišujeme jednak ve vztahu k tuzemsku, tj. na území České republiky a ve vztahu k zahraničí. Právní pomoc ve smyslu právní ochrany, jak již vyplývá z jejího názvu, která je poskytována mezi fyzickými osobami, ale i právníckými osobami, např. klient žádá o poskytnutí právní porady, sepsání listiny u právního specialisty – advokáta. Advokát také může na základě plné moci zastupovat svého klienta před soudy případně před jinými státními orgány.³

Zároveň si také mohou poskytovat právní pomoc mezi sebou navzájem státní orgány a to především soudy. Tato právní pomoc mezi soudy se dnes běžně nazývá dožádání.

O právní pomoci, o které si však budeme dále povídat, je právní pomoc ve styku s cizinou. Právní pomoc je v současnosti zařazena do mezinárodního civilního práva procesního. Základem pro mezinárodní právní pomoc je suverenita státu, která je zakotvena v čl. 1, odst. 2 Charty OSN. Suverenita státu je vyjádřena tím, že stát má nezávislou nejvyšší politickou moc na svém území a jakékoliv zásahy cizí státní moci jsou bez jeho souhlasu nepřijatelné. Na základě tedy součinnosti států mezi sebou může pak teprve dojít k součinnosti justičních orgánů v rámci právní pomoci s cizinou.⁴

Institut právní pomoci ve styku s cizinou obsahuje především úpravu styku mezi justičními orgány různých zemí a států. Může se stát, že během soudního řízení vznikne nutnost provést procesní úkon, který lze však provést pouze v cizině, např. důkaz výslechem svědka, znalce, účastníka, doručení předvolání, rozhodnutí nebo jiné písemnosti. Tzn., že orgán v tuzemsku musí požádat justiční orgán na území cizího státu o provedení procesního řízení na jeho území.

³ STEINER, Vilém. *Mezinárodní právní pomoc ve věcech občanskoprávních*. Praha: Knihovna, 1964, s. 14.

⁴ MÁŠILKO, Vilém. *Mezinárodní vztahy justiční a právní pomoci*. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR, 1980, s. 5.

V mezinárodním právu procesním poskytujeme právní pomoc na základě **vzájemnosti materiální** (§ 103 ZMPS). Tak např. když tuzemský orgán poskytne určité zvýhodnění cizímu účastníku nebo cizí orgán vykonává tentýž postup u obdobného případu. **Materiální závaznost** se odvíjí od právních předpisů cizího státu nebo na dodržované praxi cizího státu. Ministerstvo spravedlnosti ČR může také vydat sdělení týkající se materiální vzájemnosti ze strany cizího státu, kterým se nemusí soudy a jiné státní orgány v ČR řídit.⁵

Právní pomoc je upravena v zákonných předpisech příslušného státu, právních předpisech práva EU a v bilaterálních mezinárodních smlouvách a o právní pomoci.

Právní pomoc ve svém důsledku nemalou měrou také ovlivňuje rozvoj mezinárodně právních vztahů s cizinou a tím přispívá i k uvolňování mezinárodního napětí.⁶

2.1.1. Mezinárodní právní pomoc

Mezinárodní právní pomoc rozlišujeme právní pomoc aktivní, která je v případě, že tuzemský orgán je činný, tj. žádá o právní pomoc pasivní, tzn., že tuzemský orgán je pasivní, tj. že je cizím orgánem žádán o právní pomoc.

2.1.1.1. Právní pomoc aktivní

Ustanovení § 107 ZMPS uvádí, že pokud tuzemský soud žádá o právní pomoc cizí orgán, který provádí doručení, je toto doručení účinné, jestliže je v souladu s českými předpisy, i když není podle cizích předpisů. Tzn., že dožádaný orgán se řídí svým právem nebo právem dožadujícího orgánu, pokud tento postup není v rozporu s veřejným pořádkem. Pokud český soud uvede, aby dožádaný orgán postupoval podle českého práva, cizí orgán se nebude řídit svým právem, ale českým právem. Účinky doručení soudních písemností jsou platné podle práva místa doručení. Např. v některých právních řádech nenalezneme doručování do vlastních rukou, některé nemají fikci doručení atd.

⁵ KUČERA, Zdeněk; PAUKNEROVÁ, Monika.; RŮŽIČKA, Květoslav, et al. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vydání. Plzeň – Brno: Aleš Čeněk – Doplněk, 2015, ISBN 978-80-7380-550-0, s. 364, 368.

⁶ MÁŠILKO, Vilém. *Mezinárodní vztahy justiční a právní pomoc*. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR, 1980, s. 4.

Ve Francii je možné podle procesního řádu soudního provést doručení vyvěšením soudní písemnosti na soudní desce u státního zastupitelství (tzv. remise au parquet) a adresát se tak nemůže vymlouvat, že o písemnosti nic nevěděl.

Pokud způsob doručení je v souladu s cizím právním řádem, ale není podle OSŘ, není to důvod k tomu, aby byl neúčinný. Avšak naopak, jestliže si český orgán požádá o provedení určitého způsobu doručení podle českého práva, je tento způsob účinný, i když to není v souladu s cizím právem.⁷

V souladu s Instrukcí MS ČR č. MSp 59-2010-MOC-J, kterou se upravuje postup justičních orgánů ve styku s cizinou ve věcech občanskoprávních a obchodněprávních musí dožádání o doručení písemnosti v cizině obsahovat náležitosti jako označení justičních orgánů, jak dožádaného tak dožadujícího, spisovou značku soudu, název věci, osobní údaje účastníků, údaje o doručení, žádost o potvrzení a doručení. Jedná-li se o tzv. kvalifikované doručení, tzn. doručení do vlastních rukou, použije se doručný list pro doručení v cizině zvláštní formou, ve zbývajících případech se použije doručný list pro doručení v cizině. Tento doručný list se nepoužije, pokud je dožádání provedeno na dvojjazyčném či vícejazyčném formuláři podle Haagské úmluvy o doručování nebo do Ruské federace či do Běloruské republiky. *„Písemnosti musejí být opatřeny čitelným otiskem kulatého úředního razítka justičního orgánu, datem a vlastnoručním podpisem soudce, včetně jeho jména a funkce“*.⁸ Písemnost se zasílá ve dvojnásobném vyhotovení, pokud to neupravuje jinak mezinárodní smlouva.

Písemnost, která je doručována do ciziny, musí být přeložena do cizího jazyka a opatřena ověřovací doložkou vystavenou soudním znalcem – tlumočnickem. Tato ověřovací doložka obsahuje kulaté razítko tlumočnicka, jeho podpis a ověřovací doložku. Překlad musí být pevně spojen s českým textem.

⁷ BŘÍZA, Petr a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-528-2, s. 607 – 611.*

⁸ BŘÍZA, Petr a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář. 1. vydání Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-528-2, s. 589.*

Dožádání do Švýcarska se překládá do příslušného jazyka podle toho, do jakého kantonu ve Švýcarsku je určen.

V tiskopisech doručovaných do ciziny nesmí být uvedena pohrůžka použití donucovacích prostředků (předvedení, uložení pokuty). Taktéž nelze použít pořádkové opatření podle § 53 OSŘ, pokud je písemnost určena pro cizinu. Ani platební rozkaz pro cizinu se nevydává, jedná-li se o doručení pro cizinu.

Při doručování rozeznáváme doručení formální a neformální. Doručení se považuje za formální, jestliže právo státu dožádaného orgánu vyžaduje určitou formu dožádání pro doručení svých písemností téhož druhu (např. do vlastních rukou u žalob). Toto doručení musí být spojeno s ověřeným překladem. Naopak, pokud se jedná o neformální doručení nebo také doručení označované jednoduchým způsobem, v tomto případě písemnost nemusí být přeložena.⁹

Formy styků právní pomoci

Ustanovení § 102 ZMPS obecně stanoví postup při právním styku mezi českými soudy a cizími orgány. Dožádání o právní pomoc zasílá soud Ministerstvu spravedlnosti ČR (mezinárodní odbor civilní), jakožto ústřednímu orgánu správy soudů, pokud není tento styk upraven jiným způsobem v právním předpisu EU nebo v mezinárodní smlouvě. Ministerstvo postupuje písemnost cizímu orgánu.

Formy styku právní pomoci dělíme do třech velkých skupin, které se prolínají.

- a) **přímý styk soudů** – jedná se většinou o unijní nařízení, v kterých je uveden tento styk. Tzn., že soud zašle dožádání přímo cizímu orgánu.
- b) **přímý styk ministerstev spravedlnosti ČR**. Tento způsob je stanoven především v mezinárodních smlouvách o právní pomoci a znamená, že ministerstva spravedlnosti si zasílají dožádání mezi sebou navzájem.
- c) **konzulární a diplomatický styk**. Dožádání je zasíláno prostřednictvím příslušného zastupitelského úřadu ČR v zahraničí. Tento styk se však použije

⁹ KUČERA, Zdeněk; PAUKNEROVÁ, Monika; RŮŽIČKA, Květoslav, et al. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vydání. Plzeň – Brno: Aleš Čeněk – Doplněk, 2015, ISBN 978-80-7380-550-0, s. 369.

pro ten případ, kdy příslušný stát nemá uzavřenou smlouvu o právní pomoci nebo není členem Haagské úmluvy o civilním řízení.¹⁰

Jestliže povaha dokumentu k doručení je taková, že lze v souladu se zákonem č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, ve znění pozdějších předpisů použít pro doručení písemností datových schránek, Ministerstvo zahraničních věcí ČR učiní autorizovanou konverzi dokumentů, kterou zašle příslušnému zastupitelskému úřadu v zahraničí. Tento způsob ale nelze využít pro cizozemské orgány.¹¹

Zastupitelské úřady ČR (dále jen ZÚ) mohou provádět procesní úkony v případě, pokud dostanou dožádání od českého soudu. ZÚ ČR postupují při doručování podle Vídeňské úmluvy o konzulárních stycích, nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 1393/2007, o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních v členských státech EU, Haagských úmluv, smluv o právní pomoci. Jestliže se vyskytne případ, který nelze řešit podle již uvedených smluv, použije se § 106 ZMPS.

ZÚ ve státě, kde je akreditován, zajišťuje tyto procesní úkony:

- Doručení fyzickým osobám (a to jak českému státnímu občanovi, tak i cizinci, neboť § 106, odst. 1 písm. a) ZMPS to přesně neuvádí, ve státě jeho působnosti.
- Doručování a výslech u státních občanů ČR, kteří požívají v tom státě, kde má být procesní úkon uskutečněn, diplomatické výsady a imunity, tak jak to stanoví § 106, odst. 1 písm. b) ZMPS. ZÚ jako jediný orgán v cizině činí např. výslech svědků, znalců či účastníků řízení.
- V souladu s § 106/1 c) ZMPS ZÚ mohou uskutečnit i výslech svědků i účastníků řízení, eventuálně jiné procesní úkoly, pokud se tito dostaví dobrovolně a zákonný předpis v dané zemi to nezakazuje.¹²

¹⁰ PAUKNEROVÁ, Monika; ROZEHNALOVÁ, Naděžda; ZAVADILOVÁ, Marta a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, ISBN 978-80-7478-886-9, s. 667.*

¹¹ *Instrukce MS ČR ze dne 11. června 2010, č.j.: 59/2010-MOC-J, kterou se upravuje postup justičních orgánů ve styku s cizinou ve věcech občanskoprávních a obchodněprávních, s.113.*

¹² BRÍZA, Petr a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář. 1. vydání Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-528-2, s. 601 – 602.*

ZÚ může zajistit v souladu s mezinárodním právem tzv. procesní agenty, kteří na základě smlouvy mezi českými subjekty a zahraničními finančními institucemi jsou určeni k tomu, aby pro soudní řízení doručovali písemnosti.

2.1.1.2. Pasivní právní pomoc

V § 103 ZMPS jsou stanoveny podmínky pro poskytnutí právní pomoci, tzn. je to nejprve na základě vzájemnosti, tj. postupuje tak, jak v obdobném případě postupoval cizí orgán, kdy se jedná o materiální vzájemnost. Právní pomoc je možné odepřít a to v tom případě, jestliže dožádání je určeno pro jiný soud, než kterému byl doručen a pokud by byl narušen veřejný pořádek. Jenom ale k vyjasnění, soud, který obdržel dožádání, může písemnost doručit jinému příslušnému soudu nebo orgánu veřejné moci, pokud to lze.

Na základě ustanovení § 104/1 soud provádí procesní úkon podle českých právních předpisů, podle cizích předpisů v tom případě, že to neodporuje veřejnému pořádku.¹³

Soud potvrdí doručení písemnosti na formuláři doručného listu, který bývá připojen a to kulatým razítkem soudu a vlastnoručním podpisem adresáta včetně jeho zjištění totožnosti. Pokud se jedná o postup při dožádání důkazů a jiných procesních úkonů, postupuje se podobným způsobem jako při doručování písemnosti.¹⁴

2.2. Historické kořeny právní pomoci

Náznaky právní pomoci lze vypočítat již v raném středověku v městských státech severní Itálie, kdy se na základě smluv městské státy v dobách míru dostávaly do styků formou právní pomoci prostřednictvím svých soudů. Avšak i když mezi městskými státy panoval mír, soudní moc byla roztržštěná. Obzvláště toskánská a lombardská města nabyly moc soudní spolu s mocí zákonodárnou uzavřením Kostnického míru mezi císařem Friedrichem I. Barbarossou a honoitalskými komunami již v r. 1183. Zároveň však platilo

¹³ KUČERA, Zdeněk; PAUKNEROVÁ, Monika; RŮŽIČKA, Květoslav, et al. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vydání. Plzeň – Brno: Aleš Čeněk – Doplněk, 2015, ISBN 9787-80-7380-550-0, s. 369.

¹⁴ *Instrukce MS ČR ze dne 11. června 2010, č.j.: 59/2010-MOC-J, kterou se upravuje postup justičních orgánů ve styku s cizinou ve věcech občanskoprávních a obchodněprávních*, s. 119.

právo říšské a církevní. Styk mezi soudy byl v té době zaměřen především na majetkové právo konkrétně na výkon rozhodnutí vydaného soudem jednoho městského státu a uznání rozhodnutí na území druhého městského státu.¹⁵

Dále byly uzavírány smlouvy, které se zaměřovaly na následující otázky:

- a. práva státních příslušníků,
- b. soudní ochranu státních příslušníků,
- c. smlouvy upravující příslušnost soudů ve sporech,
- d. smlouvy o náhradě škody státnímu příslušníku v cizím státě,
- e. smlouvy o otázkách finančních,
- f. smlouvy na rozvoj zahraničního obchodu,
- g. smlouvy o tzv. koloniální jurisdikci (jedná se o smlouvy, v kterých bylo stanoveno, že italsí státní příslušníci pobývající v cizině mají být souzeni italským soudcem).¹⁶

Již od středověku musel soud v Itálii aplikovat zákon platný v daném místě. Od 11. století určitá italská města (Modena, Bologna, Florencie, Padova, Janov) dodržovala svá vlastní zvyková práva. Každé město mělo tedy své vlastní statuty, které byly založeny na společné bázi, totiž na uplatňování římského práva. Ale vývoj vztahů mezi městy měl za následek, že bylo třeba určit zvyk, který bude aplikovatelný na různé právní situace. Tak se tedy objevovala teorie statutů a problematiky mezinárodního práva soukromého, které se snaží přesně určit zákon aplikovatelný na daný spor. V tomto období se v praxi dávala přednost aplikaci tzv. *lex fori*¹⁷ a některé statuty měst dokonce rozšiřovaly působnost aplikace tohoto zákona.¹⁸

Na přelomu 11. a 12. století vznikla v Bologni nová právní věda založená na římskoprávních pramenech. V této souvislosti vzniká také **první římskoprávní škola**, nazývaná škola glosátorů, kterou založil Irnerius, magister

¹⁵ STEINER, Vilém. *Mezinárodní právní pomoc ve věcech občanskoprávních*. Praha: Knihtisk, 1964, s. 24 – 27.

¹⁶ KRČMÁŘ, Jan. *Základy Bartolovy a Baldovy teorie mezinárodního práva soukromého*. Praha: Sborník věd správních a státních (Bursík a Kohout v Praze). 1910, s. 69 – 71.

¹⁷ *právo místa rozhodujícího orgánu*

¹⁸ MÉLIN, François. *Droit international privé*. 6. opr. a dopl. vyd. Issy-les-Moulineaux: Gualino éditeur, 2014, ISBN 978-2-297-03961-1, s. 28.

atrium neboli mistr svobodných umění. Irnerius vyučoval na této škole justiniánské právo. Mezi jeho žáky patřili Bulgarus, Martinus, Jakobus, Hugo. Glosátoři se zabývali římskoprávními texty a z úvah nad těmito texty vplynuly poznámky (glosy), které vpisovali mezi řádky nebo na okraj. Glosátoři vytvářeli také tzv. **brocardy** (stručně formulovaná pravidla) a tzv. **summy** – díla podobná vědeckým dílům.

Museli také interpretovat i nejednotné výklady v právních normách Justiniánovy kodifikace, vznikala tak dvojí interpretace (tzv. duplex interpretatio). Justiniánská kodifikace byla nakonec shrnuta do tzv. vulgárního textu. Accursius, který byl jedním z nejslavnějších glosátorů.¹⁹ Z této doby je nám známa jedna z jeho prvních glos tzv. Accursiova glosa vydaná ve sbírce glos Glossa Ordinaria, která pojednává o kolizi zákonů.²⁰

Aldriacus, jeden z glosátorů, ve svých spisech z 12. a 13. století uvádí, že soudce musel použít buď zákon soudu, nebo zvyk, který se mu zdál nejlepší a nejužitečnější. Následně Carolus de Tocco kolem r. 1200 a Accurse čerpali z Kodexu Justiniána, který ukládal, že římské právo se aplikuje na všechny subjekty římského impéria, které byly křesťanského vyznání. Vyvozovali z textu, že statuty se musí aplikovat jen na subjekty a nikoliv na cizince. Proto soudce mohl aplikovat jiný zákon než ten, který byl příslušný podle místa. Ale v té době neexistovalo žádné pravidlo abstraktní kolizní normy. Povaha sporu přikazovala použití kompetentního zákona.²¹

S právní pomocí se také nepřímo setkáváme v právních předpisech, neboli statusech komentátorů, nazývaných také postglosátoři ve 14. století.²²

¹⁹ URFUS, Valentin. *Historické základy novodobého práva soukromého: římskoprávní dědictví a soukromé právo kontinentální Evropy*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2001. Právnická učebnice, ISBN 80-7179-504-6, s. 16 – 19.

²⁰ ŠTEFANKOVÁ, Natália, LYSINA, Peter a kol. *Medzinárodne právo súkromné*. 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2011, ISBN 978-80-7400-351-6, s. 207.

²¹ MÉLIN, François. *Droit international privé*. 6. opr. a dopl. vyd. Issy-les-Moulineaux: Gualino éditeur, 2014, ISBN 978-2-297-03961-1, s. 28.

²² STEINER, Vilém. *Mezinárodní právní pomoc ve věcech občanskoprávních*. Praha: Knihtisk, 1964, s. 24 – 27.

Druhou středověkou římskoprávní školou byli postglosátoři neboli komentátoři. Původně byl užíván název postglosátoři, později se vžil název komentátoři. Nejznámější z nich byli Bartolus **Saxoferrato** a Baldus de **Ubaldis**. „*Bartolus je pro vývoj kolizního práva významný tím, že používal pro otázky formy a obsahu smlouvy práva místa jejího uzavření a pro následky porušení smlouvy práva místa plnění.*“²³ Ve Švýcarsku a ve státě New York byla tato kritéria používání teprve nedávno zrušena. „*Baldus rozlišovat statuty do 3 skupin: statuty týkající se osob (statuta personalia), statuty týkající se věci (statuta realia) a statuty týkající se úkonů (statuta mixta).*“²⁴ Bartolomeus a Saliceto zastávali ten názor, že při sporu účastníků o movitou věc, nespádají tyto věci pod právo místa polohy, nýbrž pod právo vlastníka.

Baldovo třídění statutů bylo základem pro vznik mezinárodního práva soukromého. Všechny tyto školy postupují podle společné základní metody. Jako podstata je pro ně právní předpis, statut, který studují a rozebírají. Protože toto období je charakterizováno obsahem statutů, nazýváme tento systém **statutární teorií**.

V mezinárodním právu soukromém rozeznáváme tato pravidla:

- Statuta personalia personam sequuntur – to znamená, že se jedná o právní předpisy týkající se osobních poměrů (tzn., že se předpisy vztahují na všechny osoby, které příslušejí ke státu nebo v něm žijí, i když t.č. pobývají v cizině).
- Immobilia sunt obnoxia territoriis (tím je vyjádřeno, že všechny nemovitosti na území státu podléhají právním předpisům platných na území tohoto státu).
- Locus regit actum (právní předpisy týkající se právních úkonů a to především smluv, které jsou platné na území daného státu).
- Mobilia personam domini sequuntur (právní předpisy o věcných právech k movitým věcem ve státě, kde osoba má vlastnické právo k těmto věcem, se týkají i movitých věcí vlastníka v cizině).²⁵

²³ KUČERA, Zdeněk; PAUKNEROVÁ, Monika; RŮŽIČKA, Květoslav, et al. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vydání. Plzeň – Brno: Aleš Čeněk – Doplněk, 2015, ISBN 978-80-7380-550-0, s. 85.

²⁴ KUČERA, Zdeněk; PAUKNEROVÁ, Monika; RŮŽIČKA, Květoslav, et al. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vydání. Plzeň – Brno: Aleš Čeněk – Doplněk, 2015, ISBN 978-80-7380-550-0, s. 85.

²⁵ KUČERA Zdeněk; PAUKNEROVÁ Monika; RŮŽIČKA Květoslav, et al. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vydání. Plzeň - Brno: Aleš Čeněk -Doplněk, 2015. ISBN 978-80-7380-550-0. s. 86.

V západní Evropě a to hlavně na území dnešní Francie existoval od raného středověku systém personalitního práva, který začíná od doby vpádů barbarských kmenů. Protože bylo hodně osob na jednom území, platilo, že každá osoba patřila k určité sociální skupině, která podmiňovala aplikaci zákona a každá skupina měla svůj vlastní zákon. V tomto rámci nemohly tedy existovat konflikty mezi různými zvyky, neboť ve skupině byl aplikován pouze zákon. Princip personalitního práva začíná zaujímat místo vůči principu teritoriality práva a to z důvodu rozdílných faktorů. Bylo to také z důvodu uzavírání smíšených manželství, která patřila k určitému společenství a bylo nutné vybrat si mezi zvykem jednoho či druhého partnera. Od té doby se postupně tentýž zákon aplikoval na všechny osoby, které se nacházely na tomtéž území. V 10. století bylo právo sjednoceno, i když sjednocení nebylo provedeno všude stejným způsobem. Na jihu se římské právo zobecňovalo, ale na severu se ujímaly germánské zvyky.²⁶

Ve vrcholném středověku začínají ve Francii vznikat případy, které se vztahují již k mezinárodnímu právu soukromému. Příkladem je tzv. Glose d'Avranches napsaná v Sorbonně v Paříži začátkem 13. století, týkající se případu pozůstalého manžela, zda jej rozhodnout podle práva v Paříži či podle města Chartre. Za nejznámější právníky té doby byli považováni Jacques de **Révigny** a Pierre de **Bellperche**, kteří již znali hmotné právo a procesní právo, rozpor ve smluvním právu přisuzovali právu místa uzavření smlouvy a spor o nemovitost byl rozhodnut podle práva místa polohy nemovitosti. Současně zastávali ten názor, že zákony musí dodržovat jen poddaní. Ve 13. století je znám ještě jeden právník Guillaume de **Cugaux**, který vynalezl tzv. statuta odiosa (znevýhodňující předpisy), které se mohou aplikovat jen na území, kde jsou platná, nikoliv mimo toto území.²⁷

Institut právní pomoci nalezneme jako právní institut začátkem 19. století v evropských zákonících. Teprve právě rozvojem hospodářských styků, a tím i kapitalismu, se začíná rozvíjet i mezinárodní právo procesní. Bylo třeba řešit situace, kdy otázka soudnictví jednoho státu se týkala zároveň soudnictví jiného nebo cizího státního orgánu. Bylo třeba např. vyslechnout svědka, který pobýval

²⁶ KUČERA, Zdeněk; PAUKNEROVÁ, Monika; RŮŽIČKA, Květoslav, et al. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vydání. Plzeň – Brno: Aleš Čeněk – Doplněk, 2015, ISBN 978-80-73-80-550-0, s. 364, 368.

²⁷ MÉLIN, François. *Droit international privé*. 6. opr. a dopl. vyd. Issy-les-Moulineaux: Gualino éditeur, 2014, ISBN 978-2-297-03961-1, s. 29 – 30.

v cizině, nebo bylo třeba doručit soudní rozhodnutí účastníka, který žil v cizině, anebo uznat cizí rozhodnutí a jiné věci týkající se procesní povahy. Státy začínají vytvářet k tomuto účelu zákonodárství a snaží si mezi sebou navzájem pomáhat a tím i zajistit bezpečnost ve světě. Tyto otázky se řešily formou mezinárodních smluv.

Nejstarší smlouvy tohoto institutu, které byly sepsány, je exekuční smlouva sepsaná mezi Švýcarskem a Francouzskou korunou v Solothurnu a smlouva francouzsko-sardinská, uzavřené v 18. století. Tyto smlouvy však byly uzavřeny především z toho důvodu, aby dlužník, který uprchl z procesního státu, mohl být zadržen na území druhého smluvního státu a předán příslušným úřadům ve smluvním státě k plnění. V 19. století pak byly uzavírány další smlouvy o právní pomoci a následně ve 20. století se jednalo o ještě větší počet uzavřených smluv o právní pomoci, které byly obsahově propracovanější a přesnější. Byla to reakce na ekonomický rozvoj, který v těchto stoletích probíhal.²⁸

Po 2. světové válce došlo k uzavírání nemalého množství smluv o právní pomoci mezi socialistickými státy a to na základě nových zásad, které byly charakteristické pro tuto formu státního zřízení.

²⁸ STEINER, Vilém. *Mezinárodní právní pomoc ve věcech občanskoprávních*. Praha: Knihovna, 1964, s. 26 – 29.

3. SMLOUVY O PRÁVNÍ POMOCI

3.1. Smlouvy o právní pomoci v občanskoprávních věcech

3.1.1. Otázky právní ochrany příslušníků smluvních stran

Smlouvy o právní pomoci, které byly uzavřeny jak s dřívějšími socialistickými zeměmi, tak i se státy s demokratickým zřízením. Obsah ve smlouvách se socialistickými státy odpovídá pevným a úzkým kontaktům, které mezi sebou tyto státy měly.

Již v úvodu těchto smluv se promítá právní ochrana příslušníků jedné smluvní strany na území druhé smluvní strany. Týká se to především věci z cizineckého práva a to např. „*osvobození od žalobní jistoty, osvobození od soudních poplatků a záloh apod.*”²⁹ (uved’me např. smlouvu o právní pomoci s Albánií, smlouvu o právní pomoci s Bulharskem, smlouvu o právní pomoci s Maďarskem, smlouvu o právní pomoci s Polskem, smlouvu o právní pomoci s Rumunskem, smlouvu o právní pomoci se SSSR). V úvodní části těchto smluv se klade důraz zejména na právní ochranu osoby a majetku a to stejnou, jakou mají státní příslušníci vlastního státu. Ve smlouvách je tím také zakotven princip mezinárodního práva, podle kterého musí každý stát zabezpečit pro cizí státní příslušníky, kteří pobývají na jeho území, rovnost před zákonem a to především v podobě osoby a majetku. Nedodržení tohoto principu je považováno za delikt mezinárodního práva.

V některých smlouvách jsou uvedeny pouze příslušníci, ale jedná se nejen o osoby fyzické, ale i o právnické osoby. Příslušníci jakožto subjekty všech práv a povinností jsou nejen nositeli hmotného práva, ale zároveň mají i způsobilost k právům a povinnostem v procesním právu. Způsobilost být účastníkem řízení, jako např. žalobce nebo žalovaný, navrhovatel nebo odpůrce se řídí v souladu se smlouvami *lex fori*.³⁰

²⁹ STEINER, Vilém. *Mezinárodní právní pomoc ve věcech občanskoprávních*. Praha: Knihtisk, 1964, s. 97.

³⁰ STEINER, Vilém. *Mezinárodní právní pomoc ve věcech občanskoprávních*. Praha: Knihtisk, 1964, s. 97 – 98.

Pokud se týká způsobilosti k právním úkonům³¹, ta je určena ve zvláštních ustanoveních smluv, kde je určeno rozhodné právo jako *lex patriae* (právo státu příslušnosti osoby). Takováto ustanovení můžeme nalézt v těchto smlouvách o právní pomoci: s Albánií, Bulharskem, Maďarskem, Polskem, Rumunskem a se SSSR.³²

3.1.2. Právní pomoc doručením písemností

Styky mezi socialistickými státy³³ v právní pomoci v doručování písemností jsou zakotveny v několika smlouvách o právní pomoci: s Albánií, Maďarskem, Polskem, Rumunskem a se SSSR.

Ve smlouvách jsou upraveny vztahy vzájemné spolupráce s tím, že orgány jednoho smluvního státu činí na pokyn orgánů druhého smluvního státu procesní úkony, které nemohou bez pomoci druhých orgánů provést. Dále je právní pomocí rozuměna zvláštní právní ochrana, která je poskytována příslušníkům jedné strany, když předstupují před justiční orgány³⁴ nebo úřady druhé smluvní strany.

Předmětem smluv je zejména rozsah právní pomoci, způsob styků mezi orgány, obsah písemností včetně jazyka, v kterém mají být písemnosti sepsány. Současně se ve smlouvách setkáváme s právní pomocí týkající se doručování soudních písemností, právní pomocí vztahující se k procesním úkonům jako je např. výslech svědků, ohledání, opatření určité listiny. Většinou smlouvy obsahují i problematiku ověřování listin včetně jejich důkazní moci, vzájemné zasílání matričních eventuálně jiných dokladů a taktéž zasílání právních informací. Ve smlouvách také nalezneme otázky důvodů odmítnutí právní pomoci a náhrady nákladů, pokud je právní pomoc odmítnuta.³⁵

³¹ *Způsobilost k právním úkonům byla nahrazena v NOZ „svéprávností“ (§ 15 odst. 2 NOZ).*

³² STEINER, Vilém. *Mezinárodní právní pomoc ve věcech občanskoprávních*. Praha: Knihtisk, 1964, str. 97 – 100.

³³ *Socialistické státy jsou pod tímto názvem uváděny v knihách, z kterých jsem čerpala, proto ponechávám název v původní podobě.*

³⁴ *Justičním orgánem je tím rozuměn ve smlouvách o právní pomoci soud a státní notářství eventuálně cizozemský orgán státní správy.*

³⁵ STEINER, Vilém. *Mezinárodní právní pomoc ve věcech občanskoprávních*. Praha: Knihtisk, 1964, s. 106 – 108.

„Smlouvy o právní pomoci požadují, aby v dožádání a doručení písemnosti byla uvedena přesná adresa příjemce písemností.“³⁶ Zároveň však ve smlouvách existují opatření, jak zjistit adresáta písemnosti na území smluvní strany.³⁷

Dožádání o právní pomoc, které musí obsahovat náležitosti uvedené ve smlouvě, je zasíláno ústřednímu orgánu. Tento postup je typický pro smlouvu o právní pomoci s Albánií, Bulharskem, Rumunskem a se SSSR. Styk jiných úřadů s justičními úřady je prováděn prostřednictvím ministerstva spravedlnosti, tak je tomu např. ve smlouvě o právní pomoci s Rumunskem nebo další možností je diplomatická cesta a to je např. smlouva o právní pomoci s Albánií.

Přímý styk, tzn. styk mezi justičními orgány navzájem je stanoven ve smlouvě o právní pomoci s Maďarskem a Polskem. Jazyk, který se používá ve vzájemných stycích je státní jazyk³⁸ nebo ruský jazyk.

Při doručování písemností se rozlišuje doručování formálním způsobem a neformálním způsobem. Formálním způsobem je vyjádřeno zaslání písemností stejného druhu, kterou by dožádaný orgán zaslal podle svých právních předpisů ve svém státě např. do vlastních rukou u žalob. Ve smyslu některých smluv však je stanoveno, že písemnost musí být vystavena ve státním jazyku dožádané strany nebo opatřena ověřeným překladem. Překlad může provést buď soudní znalec – tlumočnick nebo diplomatický či konzulární úřad.

O neformální doručení neboli doručení jednoduchým způsobem jde v tom případě, pokud není k písemnosti připojen ověřený překlad. Za předpokladu, že dožádaná strana písemnost v této formě přijme, je jí písemnost doručena. Smlouvy také stanoví, že soudní dožádání je možné zasílat prostřednictvím diplomatických či konzulárních zástupců. Jedná se ale pouze o případy, kdy se doručuje jen příslušníkům dožadujícího státu.

Náklady za právní pomoc nejsou vyžadovány smluvními stranami, neboť se zjistilo, že příjmy jsou přibližně stejné, jako jsou výdaje.

³⁶ KAMLACH, Milan a REPÍK, Bohumil. *Mezinárodní spolupráce v trestním a občanskoprávním řízení*. 1. vydání. Praha: Panorama, 1990, ISBN 80-7038-145-0, s. 268.

³⁷ KAMLACH, Milan a REPÍK, Bohumil. *Mezinárodní spolupráce v trestním a občanskoprávním řízení*. 1. vydání. Praha: Panorama, 1990, ISBN 80-7038-145-0, s. 268.

³⁸ Slovo státní jsem ponechala v té podobě, jaký byl uveden v původním textu v knihách, ze kterých jsem čerpala, v současné terminologii se užívá výraz úřední jazyk.

Na základě smluv dochází také ke vzájemné výměně výpisů z matrik a jiných listin týkajících se osobních práv a zájmů jejich občanů pro úřední potřebu bez poplatků. Tyto výpisy se zasílají v souladu se smlouvou o právní pomoci s Albánií, Bulharskem, Maďarskem, Polskem, Rumunskem a se SSSR.

Smlouvy navíc upravují nedotknutelnost svědkům a znalcům, pokud by jich bylo třeba pro vydání svědeckví či znaleckého posudku před úřadu dožadující strany.³⁹

3.1.3. Otázka pravomoci, příslušnosti a rozhodného práva

Ve smlouvách o právní pomoci se vyskytuje velmi mnoho kolizních případů rodinného, dědického a osobního práva a to samozřejmě i v právu trestním. Zároveň však je zde jednotně určena pravomoc a příslušnost soudů každé smluvní strany. Následně pak vnitrostátními předpisy o pravomoci je upraven rozsah činnosti soudů vůči jiným vnitrostátním orgánům a předpisy o příslušnosti je stanoveno, který z několika druhů soudů bude o případu rozhodovat. Nalezneme zde tedy normy určující pravomoc soudu, které mají povahu imperativu určených soudům a účastníkům řízení a nestanoví pokaždé jen pravomoc příslušnost jednoho státu, ale i normy kolizní, jejichž úkolem je stanovit, kterého právního řádu je nutné použít z těch, jejichž aplikace je možná. Tak vidíme dvě skupiny, které jsou každá odlišná, ale částečně se prolínají. Např. ve francouzském mezinárodním právu soukromém tak poznáváme tzv. střet (konflikt) jurisdikcí (conflicts de jurisdiction) a na druhé straně střet (konflikt) zákonů (conflict de lois)⁴⁰. Ve smlouvách o právní pomoci je dobře řešen konflikt soudních pravomocí a to jak v oblasti řízení nalézacího, tak také exekučního. Hraničními ukazateli, které se ve smlouvách jednotně vyskytují, je hlavně ukazatel státního občanství subjektu a jeho bydliště. Ve smlouvách se shodně řeší kritéria, která jsou rozhodná pro určení pravomoci soudů.⁴¹

³⁹ STEINER, Vilém. *Mezinárodní právní pomoc ve věcech občanskoprávních*. Praha: Knihovna, 1964, s. 108 – 111.

⁴⁰ MAYER, Pierre a HEUZÉ Vincent. *Droit international privé*. 11. vydání. Issy-les-Moulineaux: LGDJ, 2014, ISBN978-2-275-04140-7, s. 197.

⁴¹ STEINER, Vilém. *Mezinárodní právní pomoc ve věcech občanskoprávních*. Praha: Knihovna, 1964, s. 112 – 116.

3.1.3.1. Pravomoc, příslušnost a rozhodné právo v rodinném právu

Manželství

Manželství má velký právní dopad na osobní stav dvou osob – muže a ženy. Ve smlouvách byl dán prostor pro tento právní institut a to např. v řízení o rozvodu, v řízení o neplatnosti manželství a řízení, zda tu manželství je či není. Smlouvy, které pojednávají o rozvodu je upraven ve smlouvách s Albánií, Maďarskem, Polskem, Rumunskem, zda manželství je či není ve smlouvách s Maďarskem a Polskem, neplatnost manželství ve smlouvách s Albánií, Maďarskem, Polskem a Rumunskem.

Smlouvy o právní pomoci s Bulharskem, Jugoslávií, Kubou, se SSSR, s Vietnamem upravují stejnou pravomoc justičních orgánů.⁴²

Pokud se týká vymezení pravomoci a příslušnosti soudní v rozvodu, bere se ve smlouvách důraz v době podání návrhu na rozvod na státní občanství a na bydliště manželů. Ze smluv vyplývá, že je možnost, jak soud jedné smluvní strany, tak i strany druhé. Jestliže manželé, kteří žijí na území jedné smluvní strany a zároveň mají státní občanství druhé smluvní strany, mohou podat návrh u soudu toho státu, jehož mají občanství např. smlouva s Albánií, s Rumunskem, nebo soudu toho státu, kde měli naposled bydliště, tj. smlouva s Polskem anebo u soudu obou smluvních stran např. smlouva s Maďarskem.

Rozhodné právo se odvíjí při rozvodu od státního občanství obou manželů, pokud jsou manželé stejného státního občanství. Jestliže má každý z nich jiné státní občanství, je rozhodnutí ponecháno na soudu, který v dané věci rozhoduje. Ve věcech neplatnosti manželství nebo je-li tu manželství nebo není, je jako v případě rozvodu, upravena ve smlouvě s Maďarskem, Polskem, Rumunskem. Ve smlouvě s Albánií však naopak mohou jednat soudy obou dvou smluvních stran. V případě vyslovení neplatnosti manželství, nebo zda tu manželství je či není, je hlavní zásadou *lex patriae*, ale v případě porušení formy pak zase zásada *locus regit actum*, kde je rozhodný právní řád státu, kde bylo manželství uzavřeno. To je ve smlouvách s Albánií, Maďarskem, Polskem a Rumunskem.⁴³

⁴² KAMLACH, Milan a REPÍK, Bohumil. *Mezinárodní spolupráce v trestním a občanskoprávním řízení*. 1. vydání. Praha: Panorama, 1990, ISBN 80-7038-145-0, s. 222.

⁴³ STEINER, Vilém. *Mezinárodní právní pomoc ve věcech občanskoprávních*. Praha: Knihtisk, 1964, s. 117 – 120.

Poručenství

Pokud se týká poručenství ve smlouvách o právní pomoci, upravuje je smlouva s Albánií, smlouva s Bulharskem, smlouva s Maďarskem, smlouva s Polskem, smlouva s Rumunskem a se SSSR. Podstata je zajistit všemožnou ochranu nezletilým dětem a to v případě, že buď rodiče zemřeli, nebo že soud jejich rodičovská práva omezil nebo je jich zbavil. V případě věci opatrovnických budou osoby zbavené způsobilosti k právním úkonům muset mít opatrovníka pro správu majetku..

Opatrovnictví

V tomto případě jde o to zajistit ochranu těm osobám, které jsou zbavené způsobilosti k právním úkonům, tzn. že nejsou způsobilé samy obstarávat své věci nebo obhajovat svá práva. Ve smluvních úpravách je uvedeno, že musí být ustanoven opatrovník i pro správu majetku při řízení o zbavení způsobilosti k právním úkonům nebo nezletilým dětem v řízení o povinnostech rodičů k jejich výchově. V jiných smluvních ustanoveních je však již řešena otázka vymezení pravomoci a rozhodného práva pro soudní řízení a zbavení způsobilosti k právním úkonům.

Instituce, která je opatrovníkem pro nezletilé děti v řízení před soudy, je Ústředí pro mezinárodní mládež v Brně ve vztahu k cizině.⁴⁴

Ve smluvních úpravách ohledně opatrovnictví rozhodují orgány v ustanoveních „poručenství a opatrovnictví“.⁴⁵

V případě určení pravomoci ve věcech poručenství a opatrovnictví je ve všech smlouvách stanoveno, že musí rozhodovat soudy a ty orgány ze státu, jehož občanství má poručenec nebo opatrovanec. Při ochraně majetku těchto osob se vychází z toho předpokladu, že soud, který má nejbližší k těmto osobám, zajistí tuto ochranu lépe než by to provedl soud druhé smluvní strany. Zájem společnosti vychází z toho, aby právní vztahy mezi poručníkem a poručencem eventuálně mezi opatrovníkem a opatrovancem byly podřízeny právnímu řádu země, kde sídlí poručenské či opatrovnické orgány, které o poručníkovi či opatrovníkovi rozhodly. Některé smlouvy stanoví kolizní normou ještě otázku vzniku a zániku poručenství i opatrovnictví jako např. smlouva s Albánií, s Jugoslávií, s Kubou,

⁴⁴ *Zák. č. 359/1999 Sb. (§ 3 byl zřízen Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně).*

⁴⁵ *STEINER, Vilém. Mezinárodní právní pomoc ve věcech občanskoprávních. Praha: Knihovna, 1964, s. 24 – 27.*

s Maďarskem, s Mongolskem, s Polskem, s Rumunskem, se SSSR, s Vietnamem.

Osvojení

O osvojení je pojednáno v příslušných ustanoveních těchto smluv: s Albánií, s Bulharskem, s Jugoslávií, s Kubou, s Maďarskem, s Mongolskem, s Polskem, s Rumunskem, se SSSR, s Vietnamem. Osobní statut osvojitele i osvojence ovlivňuje platnost osvojení, a proto všechny smlouvy se při vzniku osvojení, jeho ukončení, zjištění jeho neplatnosti nebo zrušení, se řídí právním řádem země osvojitele. Některé smlouvy ve svých ustanoveních mají i možnost, kdy je dítě osvojeno manželi, kdy každý je státním občanem jiné smluvní strany. V tom případě se smlouvy příklání k tomu úřadu, v kterém je bydliště manželů. Toto je zakotveno např. ve smlouvě s Jugoslávií, Maďarskem, Rumunskem, Polskem a se SSSR.⁴⁶

3.1.3.2. Zbavení způsobilosti k právním úkonům

Zbavení způsobilosti k právním úkonům uvádí smlouva o právní pomoci s Bulharskem, Jugoslávií, Kubou, Mongolskem, Polskem, Vietnamem. Tento úkon přísluší pouze soudům té strany, jejíž občanství tato osoba vlastní. Zároveň je však nutné, aby soud jedné smluvní strany spolupracoval se soudem státu druhé smluvní strany.⁴⁷

„Smluvní úprava pomatuje i na případy, kdy občan jedné smluvní strany, o jehož způsobilosti k právním úkonům se jedná, má bydliště na území druhé smluvní strany.“⁴⁸

3.1.3.3. Prohlášení za mrtvého a důkaz smrti

Tento institut se týká smlouvy s Albánií, s Bulharskem, s Jugoslávií, s Kubou, s Maďarskem, s Mongolskem, s Polskem, s Rumunskem, se SSSR, s Vietnamem. V různých právních řádech má tento institut různou podobu i obsah. Prohlášení za mrtvého je náhradním institutem, pokud nelze prokázat smrt určité osoby jiným způsobem, např. úmrtním listem či třeba svědky. V některých státech však se vydává prohlášení osoby za nezvěstnou a nikoliv prohlášení za mrtvého.

⁴⁶ STEINER, Vilém. *Mezinárodní právní pomoc ve věcech občanskoprávních*. Praha. Knihtisk, 1964, s. 117 – 120.

⁴⁷ STEINER, Vilém. *Mezinárodní právní pomoc ve věcech občanskoprávních*. Praha. Knihtisk, 1964, s. 142 – 146.

⁴⁸ KAMLACH, Milan a REPÍK, Bohumil. *Mezinárodní spolupráce v trestním a občanskoprávním řízení*. 1. vydání. Praha: Panorama, 1990. ISBN 80-7038-145-0, s. 219.

Smlouvy jsou souhlasné v tom, že k prohlášení za mrtvého či prohlášení osoby za nezvěstnou určují ten soud té smluvní strany, jejímž státním občanem byla osoba.⁴⁹

„Mezinárodní smlouvy dále zakotvují pravomoc orgánů jedné smluvní strany, aby za určitých podmínek prohlásily za mrtvého i občana druhé smluvní strany.“⁵⁰

3.1.3.4. Dědictví

Ve smlouvách je upraveno v souvislosti s dědictvím nejen vymezení pravomoci příslušných orgánů, ale i ohledně žalob s dědictvím. Příkladem jsou např. smlouvy s Albánií, Bulharskem, Maďarskem, Polskem, Rumunskem a SSSR.

Tato složitá úprava pojednává nejen o určení rozhodného práva hmotného, které stanoví metodu přechodu majetkových práv a závazků zůstavitele na dědice tzv. **dědický statut**, ale i orgány, které o nich budou jednat. Tento dědický statut je však stanoven několika hraničními ukazateli. Může to být státní občanství, bydliště zůstavitele, nebo z věcných vztahů – poloha majetku, pak jestli se jedná o movitost, či nemovitost.

Ve smlouvách existují kolizní normy, které upravují dědický statut. Většina smluv vychází z rozhodného práva, zda předmětem dědictví je movitost či nemovitost. Jestliže se jedná o nemovitost, řídí se určením, komu připadne nemovitost, právním řádem státu, kde se nemovitost nachází. Pokud se jedná o movitost, v tom případě se řídí dědictví právním řádem státu, který je určován státním občanstvím zůstavitele v době smrti. Pod dědickými poměry je rozuměno určení dědických titulů, pod kterými lze nabýt dědictví, tj.:

- dědění ze zákona
- dědění ze závěti
- dědickou smlouvou.

Dědický statut také upravuje, zda lze získat celý majetek (univerzální sukcese) nebo jenom část (singulární sukcese). Do dědických poměrů lze zařadit i

⁴⁹ STEINER, Vilém. *Mezinárodní právní pomoc ve věcech občanskoprávních*. Praha: Knihovna, 1964, s. 146 – 153.

⁵⁰ KAMLACH, Milan a REPÍK, Bohumil. *Mezinárodní spolupráce v trestním a občanskoprávním řízení*. 1. vydání. Praha: Panorama, 1990, ISBN 80-7038-145-0, s. 222.

to, zda dědictví lze nabýt již pouhou smrtí zůstavitele, či v případě projevu dědice nebo eventuálně předáním soudu.

Ve smlouvách je důležitá část věnována dědění ze závěti, tj. zda je osoba způsobilá závěť pořídit či zrušit nebo problematika právních účinků s vadou vůle. Pro zodpovězení těchto otázek je právní řád státu, kterým je zůstavitel státním občanem. Pokud se týká formy závěti, tak ve všech smlouvách je jednotně stanoveno, že forma závěti musí být podle zákona státu zůstavitele, který závěť pořídil či zrušil.

V kolizních normách smluv se vyskytují také otázky, kterému státu má připadnout odúmrť. Podle právních řádů států, které uzavřely smlouvy o právní pomoci, je právo státu na odúmrť, právem dědickým.

Ve smlouvách je rovněž stanoveno oznamování úřadů o úmrtí občanů jednoho státu úřadům druhého státu, řešení otázek diplomatického úřadu spojených s projednáváním dědictví, otevření závěti, vydání pozůstalosti orgánům druhé smluvní strany.⁵¹

3.2. Konzulární úmluvy

Konzulární úmluvy a to jak v koncepci mnohostranné např. Vídeňská úmluva o konzulárních stycích vyhl. č. 32/1969 Sb., tak i v koncepci dvoustranné – konzulární úmluvy patří k pramenům mezinárodního práva civilního procesního. K ochraně zájmů českých občanů patří nejenom smlouvy o právní pomoci, ale i částečně konzulární úmluvy, neboť mají jiné zaměření. Smyslem konzulárních úmluv má být doplňovat a rozvádět ustanovení této Vídeňské úmluvy.

Úmluvy např. rozšiřují ustanovení o konzulárních funkcích nebo pravomocích vztahujících se k notářským, soudním a matrikářským úkonům. „*Podrobně se v úmluvách hovoří o jednotlivých notářských úkonech konzulů, o jejich úloze při stanovení poručníků nebo opatrovníků, o případech řízení, o dědictví občanů vysílajícího státu, o povinnostech orgánů přijímajícího státu.*“⁵²

⁵¹ STEINER, Vilém. *Mezinárodní právní pomoc ve věcech občanskoprávních*. Praha: Knihovna, 1964. s. 130 – 133.

⁵² KUNZ, Oto. *Dvoustranné konzulární úmluvy uzavřené ČSSR*. Právny obzor, 1987, s. 699 m.

Povinnost konzulů je také v tom, že musí pomoci lodím vysílajícího státu a jejich posádkám a letadlům vysílajícího státu. Konzulové mohou v souladu s konzulárními úmluvami uzavírat sňatky svých občanů, ale za předpokladu, že jsou oba dva občané vysílajícího státu. Zápis o uzavření manželství musí být zaregistrován ve Zvláštní matrice v Brně, která vydá následně oddací list manželů. Uvedená ustanovení se nachází v konzulárních úmluvách s Afghánistánem, s Alžírskem, s Etiopií, s Jemenem, s Jugoslávií, s Kubou, s Kyprem, s Maďarskem, s Mongolskem, s Polskem, s Tureckem, s Velkou Británií, apod. V konzulární úmluvě v čl. 28 se SSSR jsou ustanovení obdobná, pokud se týká uzavření manželství, ale konzul může navíc i rozvádět manželství dvou občanů vysílajícího státu. Ve smlouvě s Velkou Británií v čl. 40 jsou zakotveny podrobně dědické záležitosti.⁵³

Pravomoc konzulů v rodinném právu – opatrovnických a poručenských věcech je taktéž upravena v konzulárních úmluvách např. ve smlouvě s Albánií, s Čínou, s Bulharskem, se SSSR, s Rumunskem. Tato pravomoc spočívá ve správě majetku poručence či opatrovaného, dohled v osobě poručníka či opatrovníka, schvalování právních úkonů poručíkových či opatrovníkových (zřeknutí nebo odmítnutí dědictví, vzdání se práv, zcizení nemovitých věcí atd.). Současně pokud se týká opravných prostředků na rozhodnutí konzulů, lze podat opravný prostředek na Ministerstvo zahraničních věcí ČR (§ 56 odst. 2 ZMPS).⁵⁴

⁵³ KUNZ, Oto. *Dvoustranné konzulární úmluvy uzavřené ČSSR. Právny obzor*, 198, s. 699n

⁵⁴ STEINER, Vilém. *Mezinárodní právní pomoc ve věcech občanskoprávních. Praha: Knihstisk*, 1964, s. 130 – 131

4. SMLOUVY O PRÁVNÍ POMOCI V ČR A VE FRANCII

4.1. Smlouvy o právní pomoci v ČR

Smlouvy o právní pomoci v oblasti rodinného práva jsou velmi důležité obzvláště pro toho, kdo pracuje nebo jezdí dlouhodobě do zahraničí, nebo kdo v zahraničí uzavřel sňatek, nebo komu se dokonce narodilo dítě. Uvedu jen ty nejdůležitější a nejzajímavější z rodinného práva, které jsou v současné době platné. (celkový seznam viz příloha)

Bosna a Hercegovina, Černá Hora, Chorvatsko, Kosovo, Makedonie, Slovinsko a Srbsko

Uzavřena Smlouva mezi ČSSR a SFRJ o úpravě právních vztahů ve věcech občanských, rodinných a trestních, vyhl. č. 207/1964 Sb. Do této úmluvy sukcedovaly postupně všechny shora uvedené státy.⁵⁵

Pravomoc orgánů smluvní strany je stanovena v čl. 26 a 27 úmluvy a to ve věcech rozvodu manželství, neplatnosti manželství a určení, zda tu manželství je či není. V tomto případě je dána těm orgánům strany, na jejímž území oba manželé bydlí. Problém nastává v případě, pokud jeden má bydliště na území jedné a druhý na území druhé smluvní strany a pokud jeden má jedno státní občanství a druhý je státním občanem druhé smluvní strany. Podle smlouvy má pravomoc orgán, na jehož území má bydliště manžel.

Ve smlouvě v čl. 25 se pojednává o majetkových a osobních vztazích manželů. Do osobních vztahů smlouva zahrnuje příjmení manželů, zastupování manželů v běžných záležitostech. Majetkové vztahy upravují úpravu majetkového režimu manželů (bezpodílové vlastnictví manželů). Pravomoc justičních orgánů je upravena v čl. 25 úmluvy.⁵⁶ Prvořadým kritériem je zde státní občanství manželů, tzn., pokud mají manželé stejné občanství. Orgán, který o tom rozhoduje, je ten v jejich místě bydliště. Jestliže mají stejné občanství, bydliště na území druhé smluvní strany, pravomoc je dána také orgánům druhé smluvní strany. Mají-li občané každý jiné státní občanství, pravomoc je přiznána orgánům té smluvní

⁵⁵ BŘÍZA, Petr a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-528-2, s. 715 – 728.*

⁵⁶ KAMLACH, Milan a REPÍK, Bohumil. *Mezinárodní spolupráce v trestním a občanskoprávním řízení. 1. vydání. Praha. Panorama, 1990. ISBN 80-7038-145-0, s. 224 – 236.*

strany, na jejímž území mají manželé bydliště. V případě, že nemají tito manželé různého státního občanství téhož bydliště, rozhodují orgány obou dvou stran.

V čl. 28 úmluvy v oblasti právních vztahů mezi rodiči a dětmi a výživném je stanovena pravomoc orgánů obou smluvních stran. V odst. 4 je pravomoc dána jak smluvní straně, jejímž státním občanem je dítě, tak smluvní straně, na které dítě bydlí.

Úprava o osvojení je zakotvena v čl. 29 a pravomoc je přiznána orgánům té smluvní strany, jejímiž státními občany jsou osvojitel a osvojenec. Jestliže však osvojenec i osvojitel mají bydliště na území druhé smluvní strany, v tom případě je dána pravomoc orgánu této smluvní strany. V případě, že je osvojitel občanem jedné smluvní strany a osvojenec občanem druhé smluvní strany, pak pravomoc rozhodnout mají obě dvě strany.

Pravomoc rozhodnout o věcech opatrovnických upravuje čl. 30 – 32. V těchto člancích je ke zřízení či zrušení opatrovnictví dána pravomoc tomu orgánu smluvní strany, jejímž státním občanem je opatrovník. Jestliže tato osoba bydlí na území nebo má majetek na území druhé smluvní strany, jejímž není státním občanem, a na území je nutné učinit některá opatření na ochranu zájmů této osoby, musí být o tom zpraven orgán druhé smluvní strany a to prostřednictvím diplomatické mise či konzulárního úřadu.⁵⁷

Bulharsko

Uzavřena Smlouva mezi ČSSR a BLR o právní pomoci a úpravě právních vztahů ve věcech občanských, rodinných a trestních (vyhl. č. 3/1978 Sb.).⁵⁸ Smlouva zakotvuje pravomoc orgánu smluvní strany ve věcech rozvodu manželství, neplatnosti manželství a určení, zda tu manželství je či není v čl. 34 a 35. Tak např. jestliže mají manželé státní občanství jedné smluvní strany, jsou k řízení o rozvod manželství příslušné jen ty orgány toho státu, jehož občanství manželé mají v době podání návrhu. Pokud mají oba dva manželé téhož státního občanství bydliště ve druhém státě, může návrhatelem podat návrh na rozvod i u orgánů druhé smluvní strany. Jestliže má každý z manželů jiné státní občanství, lze podat žádost u orgánů, kde mají oba bydliště. V případě, že každý z manželů bydlí v jednom i ve druhém státě, pak lze podat žádost v obou dvou státech.

⁵⁷ Vyhl. 207/1964 Sb. a důvodová zpráva k této vyhlášce.

⁵⁸ BŘÍZA, Petr a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář. 1. vydání. Praha: H. C. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-528-2, s. 715-728.*

O osobních a majetkových věcech manželů je pojednáváno v čl. 33 této smlouvy. Pravomoc rozhodovat mají orgány obou dvou smluvních stran. O právních vztazích mezi rodiči a dětmi, tj. např. ve věcech určení a popření otcovství v čl. 36 odst. 1, smlouva určila pravomoc v rozhodování příslušnému orgánu té smluvní strany, na které má dítě bydliště. V čl. 36 odst. 3 a v čl. 37 smlouvy je stanovena pravomoc orgánů druhé smluvní strany o právních poměrech mezi rodiči a dětmi, mají pravomoc orgány té smluvní strany, na které dítě žije v době zahájení řízení.⁵⁹

Pokud se týká výživného, v tom případě je dána pravomoc orgánům té smluvní strany, na které má oprávněná osoba bydliště. Ve smlouvě o osvojení mluví čl. 38, v kterém se osvojení řídí právem té strany, jejímž státním občanem je osvojitel v době zahájení řízení. Opatrovnictví nalezneme v čl. 39 – 41, v kterém se uvádí, že ke zřízení či zrušení opatrovnictví přísluší orgánu smluvní strany, jejímž státním občanem je osoba, které se opatrovnictví zřizuje nebo zrušuje.⁶⁰

Maďarsko

Uzavřena Smlouva mezi ČSSR a MLR o právní pomoci a úpravě právních vztahů ve věcech občanských, rodinných a trestních, vyhl. č 63/1990.⁶¹

V čl. 26 úmluvy ohledně uzavření manželství je stanoveno, že podmínky pro uzavření manželství jsou dány právními předpisy té smluvní strany, jejíž státní občanství má osoba, která chce uzavřít manželství. Forma manželství se upravuje podle právního řádu té smluvní strany, kde se manželství uzavírá.

V čl. 29 vztahujícím se k neexistenci manželství a vyslovení neplatnosti manželství je určeno, že řízení se řídí právním řádem té smluvní strany, jejíž jsou státní občané.

V čl. 30 o rozvodu, je stanoveno, že pravomoc k řízení o rozvodu mají soudy obou dvou smluvních stran. Dále v případě rozvodu manželství, že jsou-li manželé občany jedné smluvní strany a mají-li bydliště na území druhé smluvní strany, v tom případě je kompetentní pravomoc orgánů té smluvní strany, jejímiž jsou občany.

⁵⁹ KAMLACH, Milan a REPÍK, Bohumil. *Mezinárodní spolupráce v trestním a občanskoprávním řízení*. 1. vydání. Praha. Panorama, 1990, ISBN 80-7038-145-0, s. 222 – 236.

⁶⁰ Vyhl.č. 3/1978 Sb. a důvodová zpráva k vyhlášce.

⁶¹ BŘÍZA, Petr a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-528-2, s. 715 - 728.

Jestliže manželé stejného státního občanství mají bydliště každý na jiném území, je dána pravomoc orgánů strany, jejíž jsou státními občany.

U manželů, který je každý jiného státního občanství (jeden jednoho smluvního státu, druhý druhého smluvního státu), soud aplikuje právní předpisy svého státu. K řízení o rozvodu mají pravomoc soudy obou dvou smluvních stran.

V čl. 27 vztahující se k osobním a majetkovým vztahům manželů smlouva upravuje, že pravomoc rozhodovat mají orgány obou dvou smluvních stran. Navrhovatel sám rozhodne, u kterého orgánu smluvního státu návrh podá.

V části právní vztahy mezi rodiči a dětmi je popsáno v čl. 30, odst. 1, že vznik, určení a uznání otcovství je určeno právním řádem té smluvní strany, na jejímž území se dítě narodilo. V odst. 3 téhož čl. se upravují ostatní právní vztahy mezi rodiči a dětmi a to především právním řádem té smluvní strany, kde má dítě bydliště.

O osvojení v úmluvě je pojednáváno v čl. 32. Pravomoc orgánů smluvní strany je dána podle státního občanství osvojitele (odst. 1). K osvojení musí dát souhlas i osvojované dítě pokud je to nutné podle právního řádu daného státu (čl. 2). Pokud každý z manželů, který se osvojuje dítě, je jeden státním občanem jedné smluvní strany a druhý státním občanem druhé smluvní strany, pravomoc orgánů určena bydlištěm osvojitelů (čl. 4).

Opatrovnictví a poručenství je stanoveno v čl. 33 odst. 1, v kterém je určeno, že vznik a zánik je určen právním řádem strany, jejíž občanství vlastní poručenec nebo opatrovanec. Poručník nebo opatrovník se podřizují právnímu řádu smluvní strany, jejíž státní občanství mají (čl. 3).⁶²

Polsko

Uzavřena Smlouva mezi ČSSR a PLR o právní pomoci a úpravě právních vztahů ve věcech občanských, rodinných, pracovních a trestních, vyhl. 42/1989 Sb.⁶³

O uzavření manželství v čl. 25 odst. 1 jsou podmínky pro osobu, která hodlá uzavřít sňatek upravený právním řádem té smluvní strany, jejíž je osoba státním občanem. V odst. 2 je zakotvena forma uzavření manželství, která je podřízena právu smluvní strany, kde se manželství uzavírá.

⁶² Vyhl. 63/1990 Sb. a důvodová zpráva k této vyhlášce.

⁶³ BŘÍZA, Petr a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář. 1. vydání. Praha: H. C. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-528-2, s. 715 – 728.*

V čl. 27 odst. 3 je uvedeno, že o rozvodu manželství má pravomoc rozhodovat orgán smluvní strany, jejímiž státními občany jsou manželé.

Určení, zda tu manželství je, či není nebo určení neplatnosti manželství přísluší pravomoc rozhodovat orgánu té smluvní strany, u které bylo uzavřeno manželství a to podle právního řádu té strany (čl. 28 odst. 1 a 2).

Osobní a majetkové vztahy manželů uvedené v čl. 26 odst. 1 jsou podřízeny právnímu řádu smluvní strany, jejímiž jsou státními občany.

V čl. 29 odst. 1 jsou upraveny právní vztahy mezi rodiči a dětmi včetně výživy dítěte, které jsou podřízeny právnímu řádu té strany, jejímž státním občanem je dítě.

Čl. 31 upravuje osvojení, kde se uvádí, že v případě osvojení je pravomoc dána orgánu smluvní strany, jejímž je osvojitel státním občanem. Jestliže však osvojující manželé jsou každý jiného státního občanství, tj. jeden má občanství jedné smluvní strany a druhý druhé smluvní strany, je dána pravomoc orgánů obou dvou smluvních stran.⁶⁴

Čl. 32 pojednává o opatrovnictví a konkrétně při vzniku a zániku opatrovnictví je řízeno právním řádem smluvní strany, jejíž občanství má opatrovník. Právní vztahy mezi opatrovancem a opatrovníkem jsou dány právním řádem strany, která určila opatrovníka.⁶⁵

Rumunsko

Uzavřena Smlouva o právní pomoci v občanských věcech mezi ČSSR a Rumunskem, vyhl. č. 1/1996 Sb.⁶⁶

V čl. 26 vztahujícím se k uzavření manželství se jedná o tom, jakého právního řádu je nutné použít pro uzavření manželství pro oba občany. Každý se musí řídit právním řádem svého státu, čili právním řádem jedné ze smluvních stran. Forma uzavření manželství musí podléhat právnímu řádu té smluvní strany, kde se manželství uzavírá.

Rozvod je upraven v čl. 28 a uvádí, že pokud v případě rozvodu mají manželé občanství jedné smluvní strany a pobývají na území druhé smluvní strany, bude postupováno podle právního řádu té smluvní strany, jejímiž jsou

⁶⁴ KAMLACH, Milan a REPÍK, Bohumil. *Mezinárodní spolupráce v trestním a občanskoprávním řízení*. 1. vydání. Praha: Panorama. 1990. ISBN 80-7038-145-0, s. 222 – 236.

⁶⁵ Vyhl. 42/1989 Sb. a důvodová zpráva k vyhlášece.

⁶⁶ Tato smlouva pod všeobecnými ustanoveními v čl. 1a) vysvětluje, že pod pojmem občanské věci je rozuměno pro účely této smlouvy i věci rodinněprávní..

státními občany. Pravomoc bude však dána soudům obou dvou smluvních stran. Neplatnost manželství nalezneme v čl. 29. Při neplatnosti nebo zrušení manželství je postupováno podle právního řádu té smluvní strany, podle které bylo uzavřeno manželství.

Čl. 30 popisuje věci vztahující se k určení či popření otcovství. V těchto věcech se postupuje podle právního řádu té smluvní strany, jejíž je dítě státním občanem.

V čl. 31 v právních vztazích mezi rodiči a dětmi se tyto vztahy podřizují právnímu řádu té smluvní země, jejímž je dítě státním občanem.

V čl. 32 nalezneme věci týkající se osvojení a ty podléhají, pokud se týká osvojitele, právnímu řádu státu, kterého je osvojitel občanem, pokud jde o osvojence, právním řádem státu, jehož je občanem osvojenec.⁶⁷

V čl. 36 uvádí opatrovnictví a poručenství. V tomto článku jsou popsány např. podmínky pro vznik nebo zánik poručenství a opatrovnictví. Podmínky jsou dány právním řádem státu, jehož občanství má poručenec nebo opatrovanec.⁶⁸

Rusko, Bělorusko, Gruzie, Kyrgyzstán, Moldávie, Uzbekistán

Uzavřena smlouva mezi ČSSR a SSSR o právní pomoci a právních vztazích ve věcech občanských, rodinných a trestních, vyhl. č. 95/1983 Sb. Do smlouvy postupně všechny shora uvedené nástupnické státy sukcedovaly.⁶⁹

Rozvod manželství, neplatnost manželství, a zda tu manželství je či není, je zakotveno v čl. 27 a 28 smlouvy. Jestliže mají manželé totéž státní občanství, tj. jedné smluvní strany, manželé mohou podávat návrh na rozvod u orgánů té smluvní strany, jejíž mají občanství. Pokud mají manželé stejného státního občanství bydliště na území druhé smluvní strany, v tom případě mohou podat návrh na rozvod i u orgánů té smluvní strany, kde mají bydliště. Je-li jeden státním občanem jednoho smluvního státu a druhý státním občanem druhého smluvního státu, pravomoc orgánů rozhodnout o rozvodu mají orgány té smluvní strany, na které mají manželé bydliště.

⁶⁷ KAMLACH, Milan a REPÍK, Bohumil. *Mezinárodní spolupráce v trestním a občanskoprávním řízení*. 1. vydání. Praha: Panorama, 1990. ISBN 80-7038-145-0, s. 222 -236.

⁶⁸ Vyhl. č. 1/1996 Sb. a důvodová zpráva k vyhláše.

⁶⁹ BŘÍZA, Petr a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-528-2. s. 715 – 728.

Osobní a majetkové vztahy manželů jsou upraveny v čl. 25 smlouvy. Pravomoc orgánů je určena bydlištěm obou dvou manželů. „*Pravomoc vycházející ze státního občanství manželů nastupuje tehdy, jsou-li manželé občany téže smluvní strany, jeden má však bydliště na území jedné smluvní strany a druhý na území druhé smluvní strany.*“⁷⁰

Ve věcech právních vztahů mezi rodiči a dětmi (např. určení a popření otcovství) a výživném, je pravomoc v čl. 20 smlouvy dána orgánu té smluvní strany, kde dítě bydlí. Rozhodovat o právních vztazích mezi rodiči a dětmi mohou orgány té smluvní strany, kde dítě trvale žije. Pokud se týká určení výživného, je pravomocný ten orgán státu, na jehož území žije oprávněný.

Osvojení je popsáno v čl. 35 a pravomoc rozhodnout o osvojení má orgán té smluvní strany, jejíž státní občanství má osvojitel. Jsou-li však manželé osvojitelé, každý je státním občanem jiné smluvní strany, pak rozhoduje orgán v místě bydliště manželů.

K opatrovnictví a poručenství, které jsou uvedeny v čl. 31 – 34 smlouvy, je nutné uvést, že ke zřízení nebo zrušení opatrovnictví je pravomocný orgán té smluvní strany, jejímž státním občanem je opatrovanec. Jestliže opatrovanec má bydliště na území druhé smluvní strany, jejíž nemá státní občanství a je žádoucí zde provést některá opatrovnická opatření, pak je nutné informovat o tom příslušný orgán smluvní strany, jejímž občanem je opatrovanec.⁷¹

⁷⁰ KAMLACH, Milan a REPÍK, Bohumil. *Mezinárodní spolupráce v trestním a občanskoprávním řízení*. 1. vydání. Praha: Panorama, 1990. ISBN 80-7038-145-0, s. 224..

⁷¹ KAMLACH, Milan a REPÍK, Bohumil. *Mezinárodní spolupráce v trestním a občanskoprávním řízení*. 1. vydání. Praha: Panorama, 1990. ISBN 80-7038-145-0, s. 224 – 235.

4.2. Smlouvy o právní pomoci ve Francii

4.2.1. Bilaterální smlouvy

Smlouvy o právní pomoci v oblasti rodinného práva byly ve Francii uzavřeny nikoliv, aby posílily přátelské vztahy a kontakty jako tomu bylo ve smlouvách o právní pomoci především se socialistickými státy, ale tyto smlouvy se zaměřují hlavně na ochranu nezletilých dětí, které byly uneseny jedním z rodičů druhé smluvní strany. Podívejme se, jak se jiný systém odrazil v pojetí i obsahu uzavřených bilaterálních smluv, které uzavřela Francie ve 20. století. (několik ukázek těchto smluv)

Alžírsko

Smlouva byla uzavřena dne 21. 6. 1988 na základě výměny francouzského a alžírského dopisu ze dne 18. září 1980 týkajícího se spolupráce a soudní pomoci. Tato smlouva se týká nezletilých, z rozvedených smíšených manželství a oprávnění žadatele stýkat se s nezletilým, jehož právo není respektováno. Tato dohoda se snaží o to, aby smířčí dohodou mezi ústředními orgány obou států předala nezletilého žadatel, kterému bylo svěřeno do péče. Je nutné předvídat, že rodič, kterému nezletilý nebyl svěřen do péče, má právo na přeshraniční styk s nezletilým.

Brazílie

Smlouva o soudní spolupráci v civilní oblasti podepsaná 28. května 1996 mezi Francií a Brazílií, která vstoupila v platnost dnem 1. 10. 2000.⁷²

Jak ústřední orgán ve Francii, tak ústřední orgán v Brazílii může požádat o sociální a i právní informace k nezletilému, který je na území druhé smluvní strany nebo o pátrání po nezletilém. Ústřední orgán může požádat o uznání a výkon soudního rozhodnutí, které se vztahuje ke svěřením do péče nebo styku s nezletilým.

⁷² Nařízení č. 2000-940, *Legifrance.gouv.fr* [online] [cit. 2011-08-21]. *les autres textes législatifs et réglementaires*. Dostupné z WWW: <<http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000000766813&dateTexte=>>

Soudní a mimosoudní listiny určené osobám, které pobývají na území druhého smluvního státu jsou doručovány prostřednictvím ústředních orgánů. Listiny jsou zasílány ve dvojitým vyhotovení a musí být připojen úřední překlad.⁷³

Libanon

Smlouva mezi Francií a Libanonem z 12. července 1999 týkající se spolupráce v rodinných věcech, která vstoupila v platnost dnem 1. března 2000.

Tato smlouva má pomoci k usmíření obou stran, tak aby se usnadnil návrat protiprávně uneseného nezletilého, zajistit styk nezletilého s rodičem, který nemá nezletilého svěřeného do péče, poskytnout informaci rodičům o bydlišti nezletilého, usnadnit kontakt nezletilých a rodičů mezi dvěma státy za tím účelem, aby bylo dodržováno právo na přímé a osobní kontakty mezi rodiči a nezletilými.

Maroko

Smlouva mezi Francií a Marokem z 10. srpna 1981, která se vztahuje k osobnímu a rodinnému statutu a soudní spolupráci a to hlavně k tématu svěření nezletilého do péče a styk s nezletilým. Tato dohoda však také upravuje podmínky k uzavření manželství a rozvod manželství.

Smlouva je založena zejména na dvou aspektech:

- a) urychlenému předání dítěte do místa, kde bydlí jeho rodič, který jej má ve svěřenecké péči;
- b) exequatur⁷⁴ soudního rozhodnutí stanovující bydliště dítěte a rodičovskou odpovědnost.

Smlouva ukládá, že každá žádost o vrácení dítěte soudní cestou musí být uskutečněna ústředními úřady smluvních zemí.⁷⁵ Smlouva také ukládá povinnost soudci odročit rozhodnutí každé žádosti na svěření do péče, kterou převzal, nežbude definitivně rozhodnuto o žádosti o vrácení nezletilého.⁷⁶

⁷³ *Justice.gouv.fr [online] [cit.2015-08-21]. Conventions bilaterales. Dostupné z WWW: <http://www.justice.gouv.fr/justice-civile-11861/enlevement-parental-12063/source-les-conventions-applicables-conventions-bilaterales-21128.html>.*

⁷⁴ prohlášení o vykonatelnosti.

⁷⁵ *Justice.gouv.fr [online] [cit.2015-08-21]. Conventions bilaterales. Dostupné z WWW: <http://www.justice.gouv.fr/justice-civile-11861/enlevement-parental-12063/source-les-conventions-applicables-conventions-bilaterales-21128.html>.*

⁷⁶ *Justice.gouv.fr [online] [cit.2015-08-21]. Conventions bilaterales. Dostupné z WWW: <http://www.justice.gouv.fr/justice-civile-11861/enlevement-parental-12063/source-les-conventions-applicables-conventions-bilaterales-21128.html>.*

Portugalsko

Dohoda mezi Francií a Portugalskem ze dne 20. července 1983. Portugalsko je signatářem Haagské smlouvy ze dne 25. října 1980 vztahující se k mezinárodnímu únosu nezletilých a Lucemburské smlouvy z 20. května 1980 o uznání a výkonu rozhodnutí v oblasti svěřeni nezletilých a obnovení svěřeni nezletilých do péče rodičů. Francie a Portugalsko podepsaly 20. července 1983 také dohodu o soudní spolupráci týkající se ochrany nezletilých. Tato dohoda obsahuje vedle norem týkajících se mezinárodního únosu nezletilých i normy o pravomoci soudu, kolizní právo, včetně norem o výkonu rozhodnutí.

Tato dohoda je aplikována na ty nezletilce, kteří byli protiprávně přemístěni do druhého smluvního státu (nezletilec je osoba, které je maximálně 18 let), a jsou občané jednoho ze dvou států.

Jakmile ústřední orgán obdrží žádost od ústředního úřadu druhého smluvního státu, že nezletilec byl protiprávně přemístěn a je zadržen na jeho území, musí okamžitě kontaktovat příslušné státní zastupitelství.

Tunisko

Francie a Tunisko uzavřely dohodu vztahující se k soudní vzájemné pomoci v oblasti svěřeni péče, styku s dítětem a výživném podepsané 18. března 1982, která vešla v platnost dnem 1. 7. 1983.⁷⁷

Ústřední úřady si musí vzájemně poskytnout pomoc při pátrání po přemístěných nezletilých na svém území, zajistit dobrovolné vrácení nezletilých nebo ulehčit smířčí řízení, usnadnit vykonávání styku rodiče s dítětem.

⁷⁷ Nařízení č. 83-855, *Legifrance.gouv.fr [online] [cit. 2015-08-21]. Accords, conventions et traités internationaux. Dostupné z WWW.*
http://legifrance.gouv.fr/jopdf/common/jo_pdf.jsp?numJO=0&dateJO=19830701&pageDebut=01998&pageFin=&pageCourante=01999

4.2.2. Multilaterální smlouvy

Haagská dohoda z 25. října 1980⁷⁸

Tato dohoda týkající se mezinárodního únosu dětí (nezletilých) vstoupila ve Francii v platnost dnem 1. prosince 1983. Upravuje spolupráci ústředních úřadů každého signatářského státu, aby zajistila návrat protiprávně přemístěného nezletilého z jeho bydliště.

V dohodě je jasně zakotveno, že když je prokázáno protiprávní přemístění nezletilého, je dán příkaz k okamžitému návratu nezletilého do jeho bydliště.

Lucemburská dohoda z 20. května 1980

Tato dohoda zveřejněná v Journal Officiel⁷⁹ dne 6. srpna 1983 na straně 2567, měla za cíl jasně definovat rozšíření vztahů o soudní spolupráci mezi smluvními státy, aby usnadnila uznání a výkon cizích rozhodnutí ve věcech svěřeni nezletilého do péče a styk s nezletilým.

V dohodě je stanoveno, že ústřední úřady jsou pověřeny provádět tyto úkony: pátrat po nezletilém a zajistit uznání a výkon rozhodnutí svěřeni nezletilého do péče a styk nezletilého s rodičem.

Dohoda se týká nezletilých, kterým je méně než 16 let, a může být aplikována, jakmile je vydáno nějaké soudní nebo administrativní rozhodnutí o svěřeni nezletilého do péče nebo styk s nezletilým v jednom ze smluvních států. Toto rozhodnutí může být provizorní nebo definitivní, ale musí být nezbytně vykonatelné. Jednou z výhod v dohodě je, že úkony nejsou zpoplatněny kromě nákladů za navrácení nezletilého do jeho bydliště.

V dohodě je jasně zakotveno, že když je prokázáno protiprávní přemístění nezletilého, je dán příkaz k okamžitému návratu nezletilého do jeho bydliště.

⁷⁸ Justice.gouv.fr [online] [cit.2015-08-21]. Conventions bilaterales. Dostupné z WWW: <http://www.justice.gouv.fr/justice-civile-11861/enlevement-parental-12063/source-les-conventions-applicables-conventions-bilaterales-21128.html>.

⁷⁹ Journal Officiel je sbírka zákonů ve Francii

4.2.3. Právní předpisy EU

Nařízení Brusel II bis

Nařízení č. 2201/2003 o příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a rodičovské zodpovědnosti nazvané také nařízením „Brusel II bis“ vstoupilo v platnost dnem 1. března 2005.⁸⁰

Toto nařízení je platné pro všechny státy EU kromě Dánska a týká se těchto oblastí: rozvodu, rozluky a prohlášení manželství za neplatné, vzniku, vykonávání, zmocnění, zániku částečné či úplné rodičovské odpovědnosti jako např.

- svěření do péče a styk rodiče s nezletilým
- poručenství, opatrovnictví, zákonnou správu pod soudním dohledem
- jmenování a funkce každé osoby nebo orgánu, který je pověřen starat se o osobu nebo věci dítěte, reprezentovat jej nebo mu pomáhat
- ochranná opatření dítěte týkající se správy, uchování nebo dispozic s jeho věcmi.

⁸⁰ <http://www.justice.gouv.fr>

5. SMLOUVA O PRÁVNÍ POMOCI MEZI ČRA FRANCIÍ

Smlouva mezi vládou ČSSR a vládou Francouzské republiky o právní pomoci, uznání a výkonu rozhodnutí ve věcech občanských, rodinných a obchodních byla podepsána dne 10. května 1984 v Paříži a vstoupila v platnost dnem 1. července 1985.⁸¹

Úvodem je nutné říci, že v té době oba dva státy, jak ČSSR, tak i Francie měly každý jiný právní řád a to se také promítlo do uzavření smlouvy. Je to vlastně dohoda na základě vzájemných ústupků.

Smlouva obsahuje 6 částí a 30 článků. Část 1 pojednává o obecných ustanoveních smlouvy. Článek 1 je založen na zásadě rovnosti jak státních občanů, tak i právnických osob obou smluvních stran, které mohou vystupovat před justičními orgány obou zemí.

V článku 2 je uvedeno, že právní pomoc mezi oběma státy se uskutečňuje prostřednictvím ministerstev spravedlnosti. Pro listiny a ostatní dokumenty zasílané v rámci právní pomoci je stanoveno, že pro tyto listiny není požadováno žádného ověření. V případě, že u zasílaných listin vznikne nejistota, zdali listiny jsou pravé, může se ministerstvo spravedlnosti jako dožádaný orgán obrátit na ministerstvo spravedlnosti jako dožadující orgán ohledně zjištění pravosti listin.⁸²

Čl. 3 odst. 1 pojednává o zasílání žádostí o informace či šetření k řízení před justičními orgány týkajících se občanských, rodinných a obchodních věcí. Soudní rozhodnutí zasílaná touto cestou nejsou zpoplatněna. Odst. 2 byl přidán na žádost francouzské strany a pojednává o ochraně nezletilých. Ministerstva spravedlnosti se budou recipročně informovat o ochranných opatřeních, které učinily příslušné orgány a budou si taktéž pomáhat při vyhledávání a dobrovolném návratu nezletilých do bydliště smluvní země, kde byli svěřeni do péče. Smysl tohoto článku je pouze v tom, aby nezletilí měli ochranu proti protiprávním únosům, která bude založena na vzájemné informovanosti a pomoci ze strany druhé smluvní strany.⁸³

⁸¹ Vyhl. č. 83/1985 Sb. ze dne 21. 8. 1985

⁸² <http://www.justice.gouv.fr/justice-civile-11861/enlevement-parental-12063/source-les-conventionsapplicables-conventions-bilaterales-21128.html>

⁸³ Důvodová zpráva k vyhl. č. 83/1985 Sb.

Čl. 4 se zabývá recipročním zasíláním právních předpisů, které si budou zasílat informativně na žádost obě ministerstva spravedlnosti.

Část II pojednává o „*ustanovení usnadňující provádění úmluvy o civilním řízení uzavřené v Haagu dne 1. března 1954 a úmluvy o provádění důkazů v cizině ve věcech občanských a obchodních uzavřené v Haagu dne 18. 3. 1970*“.⁸⁴

Čl. 5 pojednává o tom, že státní občané jednoho smluvního státu mohou mít úplnou nebo částečnou právní pomoc na území druhého smluvního státu jako jeho státní občané, i když na tomto území nebydlí.

Čl. 6 uvádí, že Ministerstva si recipročně zasílají sdělení s doklady připojenými k žádosti o právní pomoc, které mohou být sepsány v úředním jazyce dožadující se strany. Ministerstva si rovněž navzájem sdělují, zdali žádosti byly vyřízeny.

Čl. 7 se týká potvrzení o nemajetnosti, které bude vystaveno kompetentními orgány, kde má žadatel pobyt. Jestliže žadatel požádá o potvrzení ve státě, kde nemá bydliště, příslušné orgány druhého smluvního státu, kde má bydliště, se jej mohou dotázat.

Justiční orgány nemají povinnost ukládat cizím státním občanům složení žalobní jistoty např. za náklady řízení, jak upravuje čl. 8.

Žádosti o doručení včetně potvrzení, osvědčení a doklady o doručení v souladu s touto smlouvou jsou zasílány prostřednictvím ministerstev spravedlnosti, jak je určeno v čl. 9.

Čl. 10 a 11. zakotvuje, že „*doručení písemností se provádí podle právního řádu dožádaného státu*“.⁸⁵ Je však také možnost doručit písemnost přímo svým občanům a to prostřednictvím diplomatické mise či konzulárního úřadu. Žádost o doručení musí být sepsána v úředním jazyce dožadující strany.

Jestliže písemnost bude nutné přeložit na žádost adresáta, bude proveden úřední překlad, ale náklady spojené s překladem bude hradit dožádaná strana, jak uvádí čl. 12.

Ve zbývajících člancích části II se mluví o dožádání a provedení důkazů, která je poskytnuta bezplatně. V případě, že je nutné vyhotovit znalecký posudek, dožádaná strana jej obstará, ale náklady musí nést dožadující strana.

⁸⁴ Důvodová zpráva k vyhl. č. 83/1985 Sb..

⁸⁵ <http://www.justice.gouv.fr/justice-civile-11861/enlevement-parental-12063/source-les-conventionsapplicables-conventions-bilaterales-21128.html>.

Část III upravuje zasílání listin a výměnu dokladů o osobním stavu do ciziny. Čl. 17 se vztahuje k bezplatnému zasílání výpisů z listin, jakož i soudního rozhodnutí o osobním stavu státních občanů jedné i druhé smluvní strany. Úmrtní listy je nezbytné zasílat okamžitě, ostatní doklady se zasílají jedenkrát za 6 měsíců. Listiny o osobním stavu včetně soudního rozhodnutí nejsou zpoplatněny, jestliže jsou vyžadovány dožadující smluvní stranou pro úřední potřebu nebo v zájmu nemajetných osob. Úřady jednoho smluvního státu budou přistupovat ke státním občanům druhé smluvní strany, jakoby žádost podal jejich vlastní státní občan.

Část IV je věnována „*důkazní moci listin a osvobození od legalizace*.“⁸⁶ Listiny, které jsou považovány za pravé na území jedné smluvní strany, jsou platné a uznávané i na území druhé smluvní strany. Současně listiny vydané příslušnými úřady a soukromé listiny ověřené těmito úřady jsou pokládány za pravé i na území druhé smluvní strany. V případě, že pravost listiny je sporná, je možné se obrátit na příslušné ministerstvo spravedlnosti o ověření pravosti listiny.

Část V se týká uznání a výkonu rozhodnutí. Smlouva určuje, která rozhodnutí a za jakých podmínek je budou strany uznávat a vykonávat včetně náležitostí návrhů na uznání a výkon podle právních předpisů strany. Smlouva stanoví, že notářské zápisy a veřejné listiny včetně soudních smírů platných na území jednoho státu jsou uznávány i na území druhého státu.

V této části je zřetelné, že je rozdíl mezi francouzským a českým právním řádem. Ve Francii se jedná o velmi složitý administrativní proces při uznávání a výkonu rozhodnutí.⁸⁷

⁸⁶ Vyhl. 83/1985 Sb. ze dne 21. srpna 1985.

⁸⁷ Důvodová zpráva k vyhlášce 83/1985 Sb.

6. SOUČASNÁ ÚPRAVA PRÁVNÍ POMOCI V PRÁVU EU

6.1. Právní pomoc ve věcech civilních

Právo na právní pomoc je upraveno v Evropské úmluvě o lidských právech v čl. 6 odst. 3, písm. c) a v Listině základních práv Evropské Unie v čl. 47. Podle úmluvy má žadatel možnost získat obhájce, a jestliže na něj nemá finanční prostředky, je mu poskytnut bezplatně, pokud je to v zájmu spravedlnosti. Listina zakotvuje, že pokud se jedná o spravedlnost, právní pomoc je poskytnuta těm, co nemají k jejímu získání finanční prostředky.⁸⁸

*„Nejčastějšími procesními úkony soudů v cizině je doručování písemností a provádění důkazů.“*⁸⁹ Nemusí jít jen o procesní úkon, ale např. o zjištění adresy pobytu, např. svědka, osobní údaj z matriky, údaj z obchodního registru atd. Tyto informace jsou upraveny v některých dvoustranných smlouvách o právní pomoci.

Právní pomocí je rozuměno bezplatné poskytnutí nebo obstarání např. právního poradenství a zastoupení v soudním řízení, náhrady za cestovní výdaje, tlumočnických či překladatelských úkonů.

V rámci právní pomoci se § 102 ZMPS⁹⁰ aplikuje obecně tam, kde nelze použít ani unijní předpis ani mezinárodní smlouvu. Některé právní předpisy v oblasti právní pomoci, které mají přednostní použití před tímto zákonem, uvedeme v další kapitole.⁹¹

Z formy přímého styku mezi ústředními orgány, který se ukázal v současné době jako těžkopádný a složitý a v souladu s unijními nařízeními se přechází na formu přímého styku soudů, který je daleko rychlejší a flexibilnější. V některých případech může být styk určen jednosměrně, tzn., že soud žádost na ministerstvo spravedlnosti, které ji postoupí přímo dožádanému soudu v dané zemi a soud vrátí vyřízenou žádost dožadujícímu soudu. V rámci států EU existuje účinný funkční elektronický systém s detailními informacemi o dožádaných soudech včetně generátoru formulářů v různých jazykových mutacích.

⁸⁸ https://e-justice.europa.eu/content_legal_aid-55-cs.do.

⁸⁹ PAUKNEROVÁ, Monika; ROZEHNALOVÁ, Naděžda; ZAVADILOVÁ, Marta a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, ISBN 978-80-7478-386-9, s. 666.*

⁹⁰ § 102 ZMPS. *Pokud není stanoveno něco jiného, stýkají se soudy s cizími orgány prostřednictvím Ministerstva spravedlnosti ČR.*

⁹¹ PAUKNEROVÁ, Monika; ROZEHNALOVÁ, Naděžda; ZAVADILOVÁ, Marta a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, ISBN 978-80-7478-386-9, s. 666.*

Tento systém nalezneme na Evropském soudním atlasu ve věcech⁹² občanských. Tyto informace obsahuje i portál e-justice.⁹³

6.2. Postup podle nařízení EU

„Ve vztazích členských států EU platí nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1393/2007 o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních v členských státech Evropské unie.“⁹⁴ Nelze opomenout ani další dvě nařízení, které se částečným způsobem podílí na doručování v rámci EU. Prvním nařízením je nařízení o evropském exekučním titulu a dalším nařízením o evropském platebním rozkazu.

Velmi podstatným nařízením je nařízení Rady (ES) č. 1206/2001, o spolupráci soudů členských států při dokazování v občanských nebo obchodních věcech. Jak nařízení o doručování tak i nařízení o dokazování dávají možnost uzavřít členským státům EU dohody, na základě kterých by doručování a dokazování bylo mnohem snadnější a flexibilnější.⁹⁵

6.2.1. Nařízení EP a Rady (ES) č. 1393/2007, o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních v členských státech EU

6.2.1.1. Právní podklady

Toto nařízení o doručování písemností, které nabylo účinnosti dnem 13. 11. 2008, nahradilo nařízení č. 1348/2000, o doručování o soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních v členských státech EU.

⁹² http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/index_cs.htm.

⁹³ http://ec.europa.eu/justice_home.do?plang=cs&action=home.

⁹⁴ KUČERA, Zdeněk a kol. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Alex Čeněk, s.r.o. 2015. ISBN 978-80-7380-550-0, s. 371.

⁹⁵ KUČERA, Zdeněk a kol. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Alex Čeněk, s.r.o. 2015. ISBN 978-80-7380-550-0, s. 372.

Doručování je procesní úkon, který má za účel obeznamit adresáta s doručením písemnosti, s obsahem písemnosti. V této souvislosti je třeba zmínit nařízení Brusel I, které uvádí, že žalovanému, pokud mu nebyl doručen návrh na zahájení řízení v dostatečné časové lhůtě, tak, aby se mohl připravit na soudní jednání, podle čl. 34 to může být důvod pro odepření uznání soudního rozhodnutí, které bylo vystaveno v jiném členském státě. Podle čl. 34 odst. 2 se jedná o tzv. nepravidelnost v řízení. Čl. 34 uvádí mimo nepravidelnost ještě v odst. 1 zjevný rozpor s veřejným pořádkem a v odst. 3 res iudicata a podobná překážka.

Haagská úmluva o doručování soudních a mimosoudních písemností v cizině ve věcech občanských a obchodních z r. 1965 je předchůdcem nařízení 1348/2000, které zavedlo přímé doručování mezi soudy členských států, jednotné formuláře a instrukce pro aplikaci jazyků bylo zrušeno a nahrazeno novým nařízením 1393/2007, které dle své preambule mělo zrychlit a usnadnit doručování soudních a mimosoudních písemností. Haagská úmluva o doručování soudních a mimosoudních písemností v cizině ve věcech občanských a obchodních z r. 1965 je předchůdcem tohoto nařízení.⁹⁶

6.2.1.2. Věcná a prostorově personální působnost

„Nařízení je aplikovatelné při doručování soudních a mimosoudních písemností v občanských a obchodních věcech, jde-li o doručování z jednoho členského státu Evropské Unie do druhého členského státu Evropské Unie.“⁹⁷ Pokud jde však o Dánsko, mezi Evropským společenstvím a Dánským královstvím byla uzavřena v r. 2008 mezinárodní dohoda o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních. Dánsko informovalo Komisi, že provádí obsah nařízení 1393/2007 a tím se mezinárodní smlouva změnila.

Soudní písemnosti jsou písemnosti, které mají přímou souvislost se soudním řízením nebo jsou vystaveny přímo soudem jako např. žaloba, předběžná opatření, předvolání účastníků a svědků, atd. Mimosoudní písemnosti naopak jsou vyhotoveny např. notářem, který listinu vystavil nebo ověřil, ve své podstatě se netýkají soudu ani jim nejsou vystaveny.

⁹⁶ PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, ISBN 978-80-7400-504-6, s. 205 – 206.

⁹⁷ ŠÍNOVÁ, Renáta et al. *Doručování v civilním soudním řízení*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2009, ISBN 978-80-87212-20-2, s. 76.

Nařízení se týká občanských a obchodních věcí, ale nikoliv daňových, celních, správních věcí, či odpovědnosti státu za jednání nebo opomenutí při výkonu státní moci.

6.2.1.3. Subjekty

V nařízení jsou stanoveny subjekty, tzv. odesílající a přijímající. Za odesílající subjekty jsou považovány určené úřední osoby, orgány, které zasílají soudní a mimosoudní písemnosti do jiného členského státu. Za přijímající subjekty zase určené úřední osoby, orgány, které přijímají tyto soudní a mimosoudní písemnosti v jiném členském státě a zajišťují jejich doručení adresátovi.

Žadatel si musí zjistit odesílající subjekt na Evropském soudním atlasu ve věcech občanských na adrese:

http://ec.europa.eu/juustice._home/judicialatlascivil/html/index_ec.htm.

„V České republice jsou odesílajícími subjekty okresní soudy, krajské soudy, vrchní soudy, Nejvyšší soud, Nejvyšší správní soud, soudní exekutoři, okresní státní zastupitelství, krajská státní zastupitelství, vrchní státní zastupitelství a Nejvyšší státní zastupitelství.“⁹⁸

Ústřední orgán, který dle čl. 3 je stanoven v každém členském státě, se zabývá podáváním informací odesílajícím subjektům a výjimečně předání žádosti o doručení příslušnému subjektu. Tímto ústředním orgánem je v ČR Ministerstvo spravedlnosti ČR.

6.2.1.4. Soudní a mimosoudní písemnosti a jejich doručování

Zasílání a doručování soudních písemností je zakotveno v čl. 4 – 11 nařízení. V souladu s nařízením 1393/2007 mají být soudní písemnosti zasílány přímo adresátovi a zároveň tím nejrychlejším způsobem, jak je uvedeno v čl. 4.⁹⁹ Ostatní dokumenty jako různé písemnosti (např. osvědčení, potvrzení, stvrzenky atd.) mohou být zasílány jiným způsobem, s tím, že obdržená písemnost obsahuje tytéž náležitosti jako odeslaná písemnost a je dobře čitelná.

⁹⁸ ŠÍNOVÁ, Renáta et al. *Doručování v civilním soudním řízení*. Vyd. 1. Praha: Leges. 2009, ISBN 978-80-87212-20-2, s. 77.

⁹⁹ <http://eur-lex.europa.eu/search.html> (Text Nařízení 1393/2007 včetně příloh).

Odesílající subjekt nejprve musí vyplnit žádost o doručení písemnosti tak, jak je uvedeno v příloze 1 nařízení. Žádost je vyplněna v jazyce státu, který dožádaný stát určil, že jej může přijmout. ČR určila, že jazyky, které může přijímat jako dožádaný stát, je český jazyk, slovenský jazyk, anglický jazyk a německý jazyk.¹⁰⁰

V čl. 5 nařízení 1393/2007 je stanoveno, že písemnost nemusí být přijímajícím subjektem přijata, jestliže není sepsána v jednom z jazyků, které jsou uvedeny v čl. 8 tohoto nařízení. Čl. 8 konstatuje, že písemnost musí být vyhotovena v jednom z následujících jazyků nebo k ní musí být vyhotoven úřední překlad do těchto jazyků: a) jazyk, který je pro přijímající subjekt srozumitelný nebo b) úřední jazyk přijímajícího členského státu nebo jeden z úředních jazyků místa doručení. Pokud musí být vyhotoven úřední překlad, odesílající subjekt je povinen uhradit veškeré náklady za tento překlad písemnosti. „*Žádost ani zasílané písemnosti nepodléhají úřednímu ověření ani jiné rovnocenné formální náležitosti*“.¹⁰¹

V současnosti členské státy mohou přijímat žádosti v těchto jazycích:

Belgie:	francouzský, holandský, německý, anglický
Bulharsko:	bulharský, anglický, francouzský
Česká republika:	český, slovenský, anglický, německý
Dánsko (dle mezinárodní dohody):	dánský, anglický, německý
Estonsko:	estonský, anglický
Finsko:	finský, švédský, anglický
Francie:	francouzský, anglický, německý, italský, španělský
Itálie:	italský, anglický, francouzský
Irsko:	anglický, galský
Kypr:	anglický
Litva:	litevský, anglický, francouzský
Lotyšsko:	lotyšský, anglický
Lucembursko:	francouzský, německý
Maďarsko:	maďarský, německý, anglický, francouzský

¹⁰⁰ BŘÍZA, Petr a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-528-2, s. 601 – 603.*

¹⁰¹ BŘÍZA, Petr a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014 ISBN 978-80-7400-528-2, s. 581.*

Malta:	anglický
Německo:	německý, anglický
Nizozemí:	holandský, anglický, německý
Polsko:	polský, anglický, německý
Portugalsko:	portugalský, španělský, anglický
Rakousko:	německý, anglický
Rumunsko:	rumunský, anglický, francouzský
Řecko:	řecký, anglický, francouzský
Slovensko:	slovenský, český, anglický
Slovinsko:	slovinský, anglický
Spojené království:	anglický, francouzský
Španělsko:	španělský, anglický, francouzský, portugalský
Švédsko:	švédský, anglický. ¹⁰²

V rozsudku SDEU¹⁰³ konstatoval k čl. 8 odst. 1, že příjemce návrhu na zahájení řízení nemůže odmítnout písemnost, jestliže tato písemnost zakládá právo je uplatnit u soudu v odesílajícím státě, pokud k písemnosti jsou připojeny listinné důkazy, které nejsou přeloženy do jazyka odesílajícího státu nebo do jazyka přijímajícího státu eventuálně do jazyka odesílajícího státu, který je znám adresátovi a mají důkazní moc.

V souladu s čl. 6 přijímající subjekt zkontroluje žádost o doručení v tom smyslu, jestli je žádost kompletní, patří-li do působnosti nařízení a zdali je místně příslušný doručit. Jestliže v žádosti chybí písemnosti nebo informace, přijímající subjekt neprodleně požádá odesílající orgán o jejich zaslání. Pokud žádost nepatří do působnosti nařízení nebo chybí-li doplňující písemnosti nebo informace, žádost je vrácena spolu s vyplněným oznámením o vrácení žádosti a písemnosti odesílajícímu subjektu. Jestliže dle přijímajícího orgánu žádost je formálně v pořádku, tj. je sepsána v úředním jazyce přijatelném pro přijímající stát, ale není místně příslušný, žádost a písemnost postoupí místně příslušnému přijímajícímu subjektu, vyplní oznámení o předání žádosti a písemnosti, které postoupí odesílajícímu subjektu.

¹⁰² ŠÍNOVÁ, Renáta et al. *Doručování v civilním soudním řízení*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2009, ISBN 978-80-87212-20-2, s. 78.

¹⁰³ *Rozsudek SDEU č. C-14/07 z 8. 5. 2008 Weiss und Partner.*

Všechny formuláře lze nalézt v přílohách k tomuto nařízení. Pro ČR jsou přijímajícími subjekty určeny okresní soudy.¹⁰⁴

Podle čl. 6, jakmile přijímající subjekt shledá, že žádost splňuje po formální stránce všechny náležitosti podle nařízení, patří do jeho oblasti působnosti podle nařízení a je místně kompetentní žádost vyřídit, potvrdí přijetí žádosti a ihned nebo nejpozději do sedmi dnů ode dne převzetí písemnosti, zašle potvrzení o přijetí ihned odesílajícímu subjektu. V každém případě přijímající subjekt učiní vše pro to, aby písemnost byla adresátem převzata nejpozději do jednoho měsíce od jejího přijetí přijímajícím subjektem. Jestliže nebude možné uskutečnit doručení ve lhůtě do jednoho měsíce, přijímající subjekt je povinen toto oznámit odesílajícímu subjektu formou formuláře, který je v příloze nařízení.¹⁰⁵

Datem doručení se v čl. 9 rozumí datum, kdy byla písemnost přijímajícímu subjektu doručena, tzn., že přijímající subjekt formou potvrzení v příslušném jazyce potvrdí přijetí žádosti odesílajícímu subjektu. Toto potvrzení je v příloze nařízení. Přijímající subjekt nemá právo žádat úhradu poplatků za doručení soudní či mimosoudní písemnosti odesílajícího subjektu. V případě však, že písemnost doručuje soudní úředník nebo eventuálně jiná osoba, kteří mají nárok na úhradu nákladů dle právních předpisů státu, úhradu musí zaplatit žadatel. Náklady se hradí jedním poplatkem, který musí být přiměřený a spravedlivý.

Čl. 11 stanoví, že členské státy musí Komisi sdělit výše těchto poplatků. Výše pevných poplatků, které členské státy sdělily, jsou následující:

Belgie:	135,- EUR
Česká republika:	nepodléhá zpoplatnění
Dánsko (dle mezinárodní dohody):	32,36 DKK + přepravní náklady
Francie:	50 EUR ¹⁰⁶
Irsko:	nepodléhá zpoplatnění
Kypr:	5 EUR za každou písemnost
Litva:	nepodléhá zpoplatnění

¹⁰⁴ ŠÍNOVÁ, Renáta et al. *Doručování v civilním soudním řízení. Vyd. I. Praha: Leges, 2009, ISBN 978-80-87212-20-2, s. 76.*

¹⁰⁵ PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé, 2. vyd. Praha. C. H. Beck, 2013, ISBN 978-80-7400-504-6. s. 208 – 209.*

¹⁰⁶ BRÍZA, Petr a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-740,00528-2, str. 581 (ve Francii doručení provádí soudní vykonavatelé (huissiers de justice), kteří jsou přijímajícím subjektem dle nařízení).*

Lotyšsko:	není možný tento způsob doručování
Lucembursko:	138 EUR
Maďarsko:	nepodléhá zpoplatnění
Německo:	maximálně 20,50 EUR
Nizozemí:	65 EUR
Rakousko:	nepodléhá zpoplatnění
Rumunsko:	nepodléhá zpoplatnění
Spojené království:	Anglie a Wales: nepodléhá zpoplatnění,
Severní Irsko:	83,80 £ za osobní doručení 39,20 £ za poštovní doručení
Španělsko:	nepodléhá zpoplatnění
Švédsko:	nepodléhá zpoplatnění

Ostatní členské státy poplatky zatím nezaslaly.¹⁰⁷

Podle nařízení existují tyto varianty doručování:

- a) konzulární nebo diplomatickou cestou, tak jak je uvedeno v čl. 12
- b) doručování diplomatickými nebo konzulárními zástupci v souladu s čl. 13
- c) doručování prostřednictvím poštovních služeb podle čl. 14
- d) přímé doručení tak, jak je uvedeno v čl. 15¹⁰⁸

Možnost doručovat diplomatickou nebo konzulární cestou je velmi ojedinělé a musí být zdůvodněno. Doručování diplomatickými nebo konzulárními zástupci je přípustné, ale pouze tehdy, jestliže stát neprohlásí, že je proti tomuto doručování. Doručování diplomatickými nebo konzulárními zástupci se samozřejmě netýká doručování občanům odesílajícího státu. ČR souhlasila s tímto doručováním, ale za předpokladu, že písemnost bude přeložena do příslušného jazyka. Členské státy, které nesouhlasily s doručováním diplomatickými nebo konzulárními zástupci: Belgie, Bulharsko, Francie, Itálie, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Maďarsko, Německo, Polsko, Slovinsko, Slovensko a Španělsko. K doručování prostřednictvím poštovních služeb neměla ČR také žádný protest,

¹⁰⁷ ŠÍNOVÁ, Renáta et al. *Doručování v civilním soudním řízení*. Vyd. 1. Praha. Leges, 2009, ISBN 988-80-87212-20-20. s. 82 – 83.

¹⁰⁸ PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2103. ISBN 978-80-7400-034-8, s. 311.

jenom trvala na tom, aby bylo doručováno na mezinárodní poštovní dodejku a písemnost musí být opatřena překladem. Poslední možností je formou přímého doručení, kdy každý účastník soudního řízení může nechat dát doručit písemnost soudními úředníky, pokud to právní předpisy členského státu dovolí. V současné době je možné zasílat formou přímého doručení na území Belgie, Dánska, Finska, Francie, Irska, Itálie, Kypru, Lucemburska (ale pouze za podmínky vzájemnosti), Malty, Německa (jen některé dokumenty), Nizozemí, Portugalsko, Řecko, Spojené království Velké Británie (platí pouze na území Skotska a Gibraltaru a Švédska¹⁰⁹. „Česká republika takové doručování na svém území nepřipouští“.¹¹⁰ Rozsudek SDEU stanovil, že mezi těmito způsoby doručování není určena žádná hierarchie.¹¹¹

Pokud se týká mimosoudních písemností v čl. 16, tyto písemnosti je možné doručit v souladu s tímto nařízením v jiném členském státě.

6.2.1.5. Nedostavení se žalované strany k soudu

Jedním z nejdůležitých článků nařízení je čl. 19, který upravuje postup, pokud se žalovaný nedostaví k soudu. Jestliže soud jednoho členského státu zaslal do druhého členského státu soudní předvolání nebo obdobnou písemnost a žalovaný se k soudu nedostavil, soud musí přerušit řízení na tu dobu, než se prověří, zdali písemnost byla doručena podle právních předpisů členského státu příslušným osobám nebo zdali písemnost byla doručena žalovanému nebo do bydliště jiným způsobem než podle nařízení. Zároveň písemnost musí být doručena v takové časové lhůtě, aby se mohl žalovaný připravit na obhajobu. I když nebylo doručeno potvrzení o doručení, soudce může vydat rozhodnutí, ale za předpokladu, že jsou splněny všechny podmínky uvedené v nařízení.¹¹²

¹⁰⁹ ŠÍNOVÁ, Renáta et al. *Doručování v civilním soudním řízení*. Vyd. 1. Praha: Leges. 2009, ISBN 978-80-87212-20-2, s. 83.

¹¹⁰ BŘÍZA, Petr a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-528-2, s. 583.

¹¹¹ *Rozsudek SDEU č. C-473/04 ze dne 9. 2. 2006 ve věci Plumex vs. Young Sports NV.*

¹¹² PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, ISBN 978-80-7400-504-6, s. 214.

6.2.2. Nařízení Rady (ES) č. 1206/2001, o spolupráci soudů členských států při dokazování v občanských nebo obchodních věcech

6.2.2.1. Právní podklady

Předchůdcem tohoto nařízení jsou Haagská úmluva o civilním řízení soudním z r. 1905, č. 60/1909 ř. z., č. 3/1927 Sb., č. 84/1930 Sb. a Haagská úmluva o civilním řízení z 1. 3. 1954, č. 72/1956 Sb. a Haagská úmluva o provádění důkazů v cizině ve věcech občanských a obchodních z 18. 3. 1970, č. 129/1976 Sb.¹¹³

Nařízení zakotvuje přímý styk mezi soudy, přímé dokazování, jednotné tiskopisy a zavedení nových zásad pro používání jazyků.

V případě časové působnosti nařízení nabylo účinnost pro ČR dnem přistoupení ČR k EU tj. 1. 4. 2004, ale je použitelné od 1. 1. 2004 podle čl. 24. Z hlediska věcné působnosti je nařízení určeno pouze pro občanské nebo obchodní věci a to za podmínky, že soud členského státu v souladu s právními předpisy svého státu žádá:

- a) kompetentní soud jiného členského státu o dokazování nebo,
- b) aby mohl provést dokazování přímo v jiném členském státě tzv. přímé dokazování.

Zároveň se musí jednat o dokazování, které je stanoveno pro zahájené nebo zamýšlené soudní řízení podle čl. 1 odst. 1 a 2. Z toho vyplývá, že lze zároveň postupovat dle § 78 až 78g OSŘ, pokud se jedná o návrh na zajištění důkazu.¹¹⁴

Pokud se jedná o prostorově personální působnost dle čl. 1 odst. 3 nařízení, v tom případě je platné pouze pro členské státy mimo Dánského království. Pro ČR je vůči Dánsku platná Haagská úmluva o dokazování z r. 1970.¹¹⁵

Tiskopis „Žádost o provedení důkazu“ zašle dožadující soud dožádanému soudu, kde již bylo soudní řízení zahájeno nebo kde se o jeho zahájení zamýšlí. Každý členský stát musí sepsat seznam soudů kompetentních k dokazování podle

¹¹³ KUČERA Zdeněk; PAUKNEROVÁ Monika; RŮŽIČKA Květoslav, et al. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vydání. Plzeň - Brno: Aleš Čeněk -Doplňek, 2015. ISBN 978-80-7380-550-0. s. 372

¹¹⁴ KUČERA Zdeněk; PAUKNEROVÁ Monika; RŮŽIČKA Květoslav, et al. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vydání. Plzeň - Brno: Aleš Čeněk -Doplňek, 2015. ISBN 978-80-7380-550-0. s. 372

¹¹⁵ PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-504-6, s. 214.

čl. 2. ČR si určila okresní a krajské soudy k dokazování. Jestliže vzniknou nějaké problémy a komplikace při předávání žádostí o dokazování mezi soudy dožadujícím a dožádaným nebo při přímém dokazování (čl. 17) každý členský stát je povinen si určit ústřední orgán, který tyto střety řeší. ČR si určila ústředním orgánem Ministerstvo spravedlnosti ČR (mezinárodní odbor civilní).

6.2.2.2. Postup při podávání žádosti

Dožadující soud předá dožádanému soudu „Žádost o provedení důkazu“ spolu se všemi listinami, které musí být přeloženy do úředního jazyka členského státu eventuálně do jazyka, který dožádaný stát stanovil, že jej může přijmout.¹¹⁶ „Zasílané písemnosti a dokumenty nepodléhají úřednímu ověření ani jiné rovnocenné formální náležitosti“.¹¹⁷ ČR si stanovila za jazyky, které může přijmout mimo českého jazyka, slovenský jazyk, anglický jazyk a německý jazyk. V souladu s čl. 6 se písemnosti předávají nebo zasílají tím nejrychlejším způsobem, který je možný a přijatelný pro dožádaný soud. Přijaté listiny zaslané tímto způsobem musí však obsahovat tytéž náležitosti jako žádost se zaslanými listinami. Přijaté listiny musí být zároveň čitelné. Technické prostředky použitelné pro příjem žádosti určila ČR poštu, fax a elektronickou poštu.¹¹⁸

Jakmile dožádaný soud obdrží žádost s listinami, vyplní tiskopis „Potvrzení o přijetí žádosti o provedení důkazu“ a zašle jej do 7 dnů dožadujícímu soudu. Jestliže dožádaný soud si prověří, že není příslušný, přeпоšle žádost na tiskopise „Žádost o provedení důkazu“ příslušnému soudu ve své členské zemi a informuje o tom dožadující soud. Pokud žádost neobsahuje potřebné údaje v souladu s čl. 4 (forma a obsah žádosti), je povinen to oznámit na tiskopise „Žádost o doplnění údajů pro provedení důkazů“ a zašle všechny podklady spolu se žádostí dožadujícímu soudu co nejdříve, avšak nejdéle do 30 dnů. V případě, že je potřeba znalecký posudek dle čl. 18 odst. 3, může dožádaný soud požádat o

¹¹⁶ PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-504-6, s. 308.

¹¹⁷ BRÍZA, Petr a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-528-2, s. 583.

¹¹⁸ ŠÍNOVÁ, Renáta et al. *Doručování v civilním soudním řízení*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2009, ISBN 978-80-87212-20-2, s. 76.

záruku nebo zálohu. Dožádaný soud vyplní „Žádost o doplnění údajů pro provedení důkazů“ a zašle žádost dožadujícímu soudu do 30 dnů od přijetí žádosti. Dožadující soud zašle záruku nebo zálohu a dožádaný soud ihned nebo nejdéle do 10 dnů od přijetí záruky či zálohy potvrdí na tiskopise „Potvrzení přijetí záruky nebo zálohy“ dožadujícímu soudu.

Dožadující soud může v souladu s čl. 10 požádat dožádaný soud, aby žádost vyřídil zvláštním způsobem a to na tiskopise „Žádost o provedení důkazu“. Dožádaný soud tak může vyřídít, pokud vyřízení je v rámci právních předpisů jeho členského státu nebo pokud neexistují závažné praktické překážky. Jestliže dožádaný soud nemůže dožadujícímu soudu vyhovět, zašle příslušného soudu vyplněný tiskopis „Sdělení žádosti o zvláštní postupy nebo o použití komunikační technologie.“

Dožadující soud může v souladu s čl. 10 požádat dožádaný soud o použití komunikační technologie jako např. videokonference a telefonní konference. Jestliže dožádaný a dožadující soud nemají k dispozici uvedené technické prostředky, je možné jim je opatřit.

Pokud dožadující strana požádá o dokazování za přítomnosti a účasti stran případně jejich zástupců,¹¹⁹ je nutné vyplnit tiskopis „Žádost o provedení důkazů“. Je možné také zprávu o účasti stran a jejich zástupců dát dožádanému soudu v jiné vhodné době. Dožádaný soud musí informovat dožadující soud o času a místě dokazování případně o podmínkách účasti stran eventuálně jejich zástupců na tiskopise „Sdělení dne, hodiny a místa dokazování a podmínky účasti.“¹²⁰

V čl. 13 týkajícím se donucovacích opatření dožádaný soud vyřizuje žádost v souladu s právními předpisy členského státu, tzn. že může použít i donucovací prostředky, jako např. v ČR se jedná podle § 52, 53 OSŘ o předvedení či pořádkovou pokutu.¹²¹

Jestliže u dožádaného soudu není v jeho možnostech vyřídít žádost do 90 dnů od přijetí, je povinen to oznámit dožadujícímu soudu a musí uvést důvody a předpokládanou dobu vyřízení žádosti. Po vyřízení žádosti odešle ihned dožádaný soud všechny listiny, které mu byly zaslány dožadující soudem.

¹¹⁹ V nařízení v čl. 12 se uvádí, že pro účely tohoto článku se „zástupcem“ rozumějí soudní úředníci určení dožadující soudem podle práva jeho členského státu.

¹²⁰ PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-504-6, s. 318 – 319.

¹²¹ BŘÍZA, Petr a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-528-2, s. 583.

Jestliže má dožadující soud zájem provést přímé dokazování v jiném členském státě, zašle žádost na tiskopise „Žádost o přímé dokazování“ přímo ústřednímu orgánu nebo příslušnému orgánu daného státu. Ústřední orgán odpoví do 30 dnů od obdržení žádosti na tiskopise „Sdělení ústředního orgánu/příslušného orgánu a uvede v něm, zdali se žádostí souhlasí nebo jaké podmínky je nutné splnit, aby dokazování v jeho členském státě mohlo být vykonáno. Přímé dokazování znamená, že musí být provedeno dobrovolně a to např. při výslechu osoby, která se může či nemusí dostavit na soudní řízení. V případě, že ústřední orgán nebo příslušný orgán nesouhlasí s přímým dokazováním, může to být pouze v případě, že:

- a) žádost nepatří do působnosti tohoto nařízení;
- b) v žádosti nejsou všechny potřebné náležitosti;
- c) přímé dokazování není v souladu se základními právními zásadami jeho členského státu.

Z rozsudků Soudního dvora EU¹²² vyplývá, že provedení důkazů prostřednictvím diplomatických či konzulárních údajů neodporuje ustanovením v nařízení a obzvláště pokud tento úkon je v souladu s mezinárodní úmluvou nebo je-li to v souladu s právem přijímajícího státu.

6.2.3. Haagské úmluvy o doručování a dokazování

6.2.3.1. Haagská úmluva o doručování

a) aktivní právní pomoc

Pokud není stát, kam má být soudní či mimosoudní listina prostřednictvím soudu doručena, členským státem EU, postupuje se dle Haagské úmluvy o doručování soudních a mimosoudních písemností v cizině ve věcech občanských a obchodních z 15. 11. 1965, č. 85/1982 Sb.¹²³ Dále taktéž v případě např. Dánského království, platí výjimka čl.1 odst.3 nařízení 1393/2007, neboť Dánsko

¹²² SDEU C-170/11 *Lippens a SDEU C-332/11 ProRail BV*.

¹²³ Pro Českou republiku resp. pro Československou socialistickou republiku vstoupila úmluva v platnost a účinnost dnem. 1. 6. 1982.

uzavřelo ohledně doručování zvláštní mezinárodní smlouvu, která je shodná s nařízením 1348/2000. „*Dánsko oznámilo dopisem z 20. 11. 2007 Komisi své rozhodnutí provést obsah nařízení 1393/2007, čímž došlo ke změně mezinárodní smlouvy.*“¹²⁴

Podle úmluvy dle čl. 2 – 7 se doručuje, pokud je známa odesílateli adresa příjemce. Přehled států, kam se v současnosti písemnosti doručují, se nachází na webových stránkách Haagské konference pod Conventions č. 14.¹²⁵ Haagská úmluva má asi 68 členských států. Úmluva neurčuje členským státům, aby si stanovily ústřední orgán, který bude přijímat eventuálně odesílat soudní a mimosoudní písemnosti. Záleží to na jejich dobrovolnosti. Členské státy, které jsou zároveň vázány nařízením pro doručování a i touto Haagskou úmluvou o doručování, zvolily si stejný subjekt jako ústřední orgán pro oba instrumenty.¹²⁶

Dožadující justiční orgán ČR vyplní dvojmo trojjazyčné tiskopisy:

- a) *žádost o doručení soudní nebo mimosoudní písemnosti v cizině , který je opatřen otiskem kulatého úředního razítka a podpisem soudce,*
- b) *základní údaje o písemnosti.*¹²⁷

Dožadující justiční orgán zašle žádost o doručení justičnímu orgánu dožádaného státu a tiskopis „osvědčení“, který je na rubu této žádosti, nechá prázdný, nevyplňuje jej, neboť jej musí vyplnit justiční orgán dožádaného státu. Tiskopisy jsou vyplňovány v úředním jazyce státu nebo v anglickém či francouzském jazyce. Spolu s tiskopisy se zasílá písemnost a to dvojmo spolu s ověřeným překladem do úředního jazyka nebo jiného jazyka, který příslušný stát notifikoval. Dožádání včetně příloh zasílá justiční orgán přímo ústřednímu orgánu v členské zemi úmluvy. Ústředním orgánem bylo pro ČR určeno Ministerstvo spravedlnosti ČR. V případě, že dojde k nějakým průtahům, dožadující justiční orgán je povinen tyto potíže co nejdříve nahlásit ministerstvu. Jakmile dožádaný justiční orgán danou věc vyřídí, ihned zašle přímo dožadujícímu justičnímu

¹²⁴ PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, ISBN 978-80-7400-504-6, s. 207

¹²⁵ http://www.Hcch.net/index_fr.php?act=conventions.listing

¹²⁶ BRÍZA, PETR a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-528-2, s. 585.

¹²⁷ *Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 11. června 2010, č.j. 59/2010-MOC-J, kterou se upravuje postup justičních orgánů ve styku s cizinou ve věcech občanskoprávních a obchodně právních*, s. 116.

orgánu vyplněný a potvrzený tiskopis osvědčení včetně jednoho vyhotovení doručované písemnosti.¹²⁸

Listiny zasílané v souladu s touto úmluvou nejsou ověřovány superlegalizační doložkou ani opatřovány apostilní doložkou. Toto osvobození platí pouze pro členské státy úmluvy.

Mimo zasílání soudních nebo mimosoudních písemností prostřednictvím ústředních orgánů je další možnost a to zasílání prostřednictvím diplomatických zástupců a konzulárních úředníků svých států. ČR však vznesla proti tomu doručování výhradu. Ale to neomezuje nebo nezabraňuje doručování prostřednictvím diplomatických zástupců a konzulárních úředníků svým státním občanům. Náklady za doručování jsou obdobné podle úmluvy jako podle nařízení.¹²⁹

Dožádání o doručení písemnosti je nutné zaslat příslušnému ZÚ v zahraničí. Justiční orgán může zaslat písemnosti přes podatelnu Ministerstva zahraničních věcí ČR, které je předá ZÚ ČR v zahraničí. Dokument je možné zaslat datovou schránkou na Ministerstvo zahraničních věcí ČR, které provede autorizovanou konverzi dokumentů z moci úřední, postoupí dokument příslušnému ZÚ v zahraničí. Druhou možností je, že justiční orgán zašle dokument přímo na ZÚ ČR v zahraničí. Třetí variantou je způsob zaslání dokumentu na ZÚ ČR faxem, či elektronickou poštou, pokud nezáleží na bezpečnosti doručení zprávy. Potvrzení o doručení zašle ZÚ ČR prostřednictvím Ministerstva spravedlnosti ČR nebo prostřednictvím Ministerstva zahraničních věcí ČR.¹³⁰

b) pasivní právní pomoc

V souladu s čl. 2 až 7 Úmluvy o doručování žádá justiční orgán cizího státu o doručení a za tím účelem zašle ve dvojitě vyhotovení tiskopisy „Žádost o doručení soudní nebo mimosoudní písemnosti v cizině“ a „Základní údaje o písemnosti“ spolu s písemností Ministerstvu spravedlnosti ČR. Justiční orgán v

¹²⁸ *Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 11. června 2010, č.j. 59/2010-MOC-J, kterou se upravuje postup justičních orgánů ve styku s cizinou ve věcech občanskoprávních a obchodně právních, s. 117.*

¹²⁹ *BŘÍZA, Petr a kol. Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-528-2, s. 584.*

¹³⁰ *Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 11. června 2010, č.j. 59/2010-MOC-J, kterou se upravuje postup justičních orgánů ve styku s cizinou ve věcech občanskoprávních a obchodněprávních, s. 113.*

ČR, v jehož obvodu bydlí adresát, obdrží od ministerstva uvedené tiskopisy. Justiční orgán v ČR adresátovi předá během předvolání jedno vyhotovení soudní písemnosti a jedno vyhotovení tiskopisu „Základní údaje o písemnosti“. Zároveň vyplní dvojmo v českém jazyce tiskopis „Osvědčení“, který se nachází na rubu tiskopisu žádosti o doručení, potvrdí jej otiskem razítka a podpisem soudce. Podpis musí být doplněn jménem, příjmením a názvem funkce soudce, který doručení uskutečnil. Adresát se musí podepsat na osvědčení, že listinu převzal. Jeden vyplněný, podepsaný a potvrzený tiskopis osvědčení včetně kopie doručované písemnosti vrátí justiční orgán v přímém poštovním styku dožadujícímu justičnímu orgánu do ciziny.

V případě, že není možné písemnost doručit, i tak se musí osvědčení potvrdit a vrátit dožadujícímu justičnímu orgánu. Je však třeba zdůvodnit, proč nebyla písemnost doručena. Dostavit se na předvolání je dobrovolný úkon, nelze jej vynucovat. Jestliže nelze věc adresátovi předat na předvolání, zasílá se písemnost do vlastních rukou. Pokud ale nakonec bylo použito fikce doručení, musí být dožadujícímu cizímu justičnímu orgánu objasněno, že dle procesních předpisů tento způsob doručení zakládá tzv. bezvadné doručení.¹³¹

6.2.3.2. Haagská úmluva o dokazování

a) aktivní právní pomoc

Jedná se o Haagskou úmluvu o provádění důkazů v cizině ve věcech občanských a o obchodních z 18. 3. 1970, č. 129/1976 Sb. Tato úmluva má nyní 57 členských států. Tato úmluva je po úmluvě o doručování je nejvíce používaným instrumentem. Úmluva se vztahuje na provedení dokazování v jiném členském státě a je platná i pro Dánsko. Dožádání, kdy je třeba provést dokazování, může podat pouze justiční orgán. Dožádání musí být ve vztahu k zahájenému soudnímu řízení nebo předpokládanému soudnímu řízení. Úmluva je dále založena na skutečnosti, že se žádost o provedení dokazování zasílá z jednoho členského státu do druhého členského státu.

Podle Haagské úmluvy o dokazování existují dvě možnosti dokazování, První možností je žádat o dokazování prostřednictvím ústředních úřadů u příslušných orgánů dožádaného státu. Druhou možností je dokazování

¹³¹ *Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 11. června 2010, č.j. 59/2010-MOC-J, kterou se upravuje postup justičních orgánů ve styku s cizinou ve věcech občanskoprávních a obchodněprávních, s. 120.*

prostřednictvím diplomatických zástupců, konzulárních úředníků a komisionářů. Proti dokazování prostřednictvím diplomatických zástupců atd. je možné dle úmluvy vznést výhradu nebo napsat prohlášení. ČR napsala prohlášení, že souhlasí s dokazováním na cizích ZÚ na jejím území, ale za podmínky¹³² reciprocity.

Pro dožádání o provedení dokazování v Ruské federaci nebo Běloruské republice lze použít dvojjazyčný tiskopis. Dožádání je sepsáno v úředním jazyce dožádaného státu nebo v jiném jazyce případně česká listina bude pevně spojena s úředním překladem do jazyka francouzského nebo anglického. Dožádání bude zasláno justičním orgánem v přímém poštovním styku příslušnému ústřednímu orgánu členského státu. Dožádání od dožadovaného justičního orgánu bude po vyřízení doručeno dožadujícímu justičnímu orgánu prostřednictvím Ministerstva spravedlnosti ČR nebo Ministerstva zahraničních věcí ČR.

V případě vybraných druhů důkazních prostředků jako je např. výslech, justiční orgán ČR musí určit přesně otázky, které budou při výslechu dotyčné osoby kladeny. Jestliže nelze účastníka řízení či třetí osobu vyslechnout, dožadující justiční orgán může uložit usnesením, aby osoba zodpověděla otázky písemně a to ve formě místopřisežného prohlášení. Toto prohlášení nahrazuje výslech osoby a je možné jej považovat za důkazní prostředek.¹³³

Dožádání o provedení důkazů a jiných procesních úkonů ZÚ ČR v zahraničí lze provést a to výjimečně, když by vyřízení dožádání bylo velmi finančně zatěžující nebo velmi komplikované. Některé konzulární úmluvy a smlouvy o právní pomoci zakotvují tyto procesní úkony. Také Úmluva o provádění důkazů (vyhl. č. 129/1976 Sb.) a Úmluva o civilním řízení (vyhl. č. 72/1966 Sb.) upravují tyto úkony na ZÚ ČR v zahraničí.

Velmi důležitým faktem je to, zdali se jedná o českého státního občana nebo občana cizího státu, kde je ZÚ ČR akreditován. Může se stát, že úkon je třeba provést u občana třetího státu. Úmluva o provádění důkazů pojednává o těchto skutečnostech. Některé státy však vyžadují, aby o provedení dožádání bylo

¹³² BŘÍZA, Petr a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-528-2, s. 586.*

¹³³ *Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 11. června 2010, č.j. 59/2010-MOC-J, kterou se upravuje postup justičních orgánů ve styku s cizinou ve věcech občanskoprávních a obchodněprávních, s. 118.*

v těchto státech u příslušných úřadů požádáno, zdali s tím souhlasí. Bližší informace lze nalézt na webových stránkách Haagské konference.¹³⁴

Ve většině států je tedy možné vyřizovat dožádání u českých státních občanů prostřednictvím ZÚ ČR v zahraničí. To je např. v Čínské lidové republice, Chorvatsku, Korejské republice nebo Ukrajině. Ale např. v Austrálii, v Dánsku, v Norsku či ve Švýcarsku musí ZÚ ČR o souhlas požádat a získat jej od příslušných úřadů v těchto státech.

Jestliže je třeba dožádání vyřídit u státního občana cizího státu, kde je ZÚ ČR akreditován, nebo u státního občana třetího státu, ZÚ ČR není kompetentní toto dožádání o těchto občanů zajistit. „*Výjimkou jsou např. Spojené státy americké či Bělorusko, kde naopak může být dožádání v těchto případech vyřízeno bez tohoto souhlasu.*“¹³⁵ Naopak v Jihoafrické republice nebo v Singapuru není dovoleno uskutečnit dokazování prostřednictvím ZÚ v žádném případě.

b) pasivní právní pomoc

Justiční orgán ČR vyhotoví dožádání cizího justičního orgánu ve dvou vyhotoveních v českém jazyce v souladu s Úmluvou o provádění důkazů a jedno vyhotovení zašle přímo v poštovním styku ústřednímu orgánu smluvního státu, kde adresát má bydliště. Jestliže dožádání bylo zasláno justičnímu orgánu ČR k vyřízení prostřednictvím Ministerstva zahraničních věcí ČR, vyřízené dožádání bude vráceno stejnou cestou zpět dožadujícímu justičnímu orgánu v zahraničí.

Má-li justiční orgán ČR požadavek na úhradu nákladů od justičního orgánu v cizině, sdělí v žádosti číslo bankovního účtu včetně dokladů o vyúčtování nákladů, které mu vznikly v souvislosti s poskytnutím právní pomoci. Podle Úmluvy o provádění důkazů je nezbytné náklady za právní pomoc zaplatit, proto justiční orgán ČR zapíše přesné označení čísla článku včetně odstavce uvedené úmluvy eventuálně odkaz na ZMPS na zasílané doklady.¹³⁶

¹³⁴ www.hcch.net v sekci „Conventions“

¹³⁵ Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 11. června 2010, č.j. 59/2010-MOC-J, kterou se upravuje postup justičních orgánů ve styku s cizinou ve věcech občanskoprávních a obchodněprávních, s. 119.

¹³⁶ Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 11. června 2010, č.j. 59/2010-MOC-J, kterou se upravuje postup justičních orgánů ve styku s cizinou ve věcech občanskoprávních a obchodněprávních, s. 120.

7. OVĚŘOVÁNÍ

7.1. Osvědčení o českém právu

Osvědčení v souladu s § 108 ZMPS je dokument pro české státní občany i pro cizí státní občany, kteří chtějí uplatnit své právo v cizině. Osvědčení vydává Ministerstvo spravedlnosti ČR pro osobu, která jej vyžaduje např. za účelem soudního řízení, během kterého musí doložit české právo. Osvědčení třeba obsahuje část právního předpisu nebo jen některá ustanovení¹³⁷

V osvědčení nesmí být výklad českého právního předpisu nebo sdělení o judikatuře a také nelze v osvědčení uvést, že určitá právní úprava v českém právu neexistuje. Osvědčení musí obsahovat platný text českého právního předpisu účinnému k určitému datu anebo znění zrušeného právního předpisu.¹³⁸

7.2. Pojem ověřování

Pod názvem ověřování rozumíme úřední postup, na základě kterého státní orgán potvrzuje pravost předchozí úřední pečeti a pravost předchozího podpisu. Tento úkon lze provést teprve tehdy, pokud máme otisk úřední pečeti a vlastnoruční podpis od kompetentní osoby k dispozici k nahlédnutí a kontrole, tzn., že dotyčný orgán tyto podklady předal nebo jiným způsobem dodal. Tímto postupem lze zajistit nejen pravost předchozí úřední pečeti a pravost podpisu, ale zároveň pravost listiny, tj. v listinu je vkládána větší právní jistota. Taktéž notář nebo osoba pověřená ověřováním podpisu např. na městském úřadě může provést ověření totožnosti osoby a zároveň ověření pravosti jejího podpisu, pokud se osoba vlastnoručně podepíše nebo uzná svůj podpis za vlastní.

Postup, při kterém používáme ověření pravosti předchozího podpisu a pečeti, nazýváme vyšší ověřování a je používáno na listiny do zahraničí. Listiny, které se legalizují, jsou většinou veřejné listiny. Co si lze představit pod pojmem veřejná listina? V běžném styku užíváme název veřejná listina. Pro veřejnou listinu nemá náš právní řád obecnou definici. Definici skýtá správní řád a občanský soudní řád. Občanský soudní řád definuje veřejnou listinu jako:

¹³⁷ KUČERA Zdeněk; PAUKNEROVÁ Monika; RŮŽIČKA Květoslav, et al. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vydání. Plzeň - Brno: Aleš Čeněk - Doplněk, 2015. ISBN 978-80-7380-550-0. s. 373.

¹³⁸ PAUKNEROVÁ, Monika; ROZEHNALOVÁ, Naděžda; ZAVADILOVÁ, Marta, a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, ISBN 978-80-7478-386-9, s. 691.

„Listiny vydané soudy České republiky nebo jinými státními orgány v mezích jejich pravomocí, jakož i listiny, které jsou zvláštními předpisy prohlášeny za veřejné. Ve všech případech listina potvrzuje, že jde o nařízení nebo prohlášení orgánu, který listinu vydal, a není-li dokázán opak, i pravdivost toho, co je v nich osvědčeno nebo potvrzeno.“¹³⁹

Druhou definici pro veřejnou listinu najdeme ve správním řádu. *„Listiny vydané soudy České republiky nebo jinými státními orgány nebo orgány územně samosprávných celků v mezích jejich pravomocí, jakož i listiny, které jsou zvláštními zákony prohlášeny za veřejné. Tyto listiny opětovně potvrzují, že jde o prohlášení orgánu, který listinu vydal a není-li dokázán opak, potvrzují i pravdivost toho, co je v nich osvědčeno nebo potvrzeno.“¹⁴⁰*

Při nahlédnutí na obě definice je jasné, že v prvním případě se jedná o státní orgány, v druhém případě jde o orgány územní samosprávy, které vystavují veřejné listiny. Veřejné listiny jsou nadány veřejnou vírou, pokud se týká jejich autentičnosti a jejich obsahu, což zaručuje vysoký stupeň jejich právní jistoty. Naopak soukromá listina nemá tak vysokou důkazní sílu jako veřejná listina. Autentičnost, veřejná víra a důkazní síla má také souvislost s vykonatelností veřejné listiny.¹⁴¹

7.3. Použití veřejné listiny v zahraničí

Pro použití veřejné listiny lze rozlišit 3 možnosti ověřování. Je nutné nejprve zjistit, zdali stát, do kterého bude listina použita, má nějaký smluvní vztah se státem, který listinu vystavil. Jestliže smluvní vztah neexistuje, listina musí projít vyšším ověřením, tzn. ověření pravosti předchází úřední pečeti a předchozího podpisu, a to buď na nějakém vyšším orgánu, nebo přímo na Ministerstvu zahraničních věcí ČR. Následně poslední ověřovací procedura tzv. superlegalizace nastává na příslušném velvyslanectví, v tom případě, listina může být v daném státě již použita. K překladu lze uvést jen to, že záleží na orgánu příslušného státu, kde bude listina použita, zda požadují pouze přeložení soudním znalec-tlumočnickem v ČR, nebo stejný ověřovací postup jako byl zmíněn u listiny

¹³⁹ ustanovení § 134 OSŘ – zák. 99/1963 Sb.

¹⁴⁰ § 53 odst. 3 správního řádu zák. 500/2004 Sb.

¹⁴¹ <http://is.muni.cz/do/1499/el/estud/praf/js09/mps/web/pages/06.html>

nebo v některých případech orgány v dané zemi vyžadují provedení překladu přímo místním tlumočnickem.¹⁴²

V dalším případě se může stát, že listina bude použita ve smluvním státě Úmluvy o zrušení požadavků ověřování cizích veřejných listin tzv. Haagské úmluvy o apostile přijaté dne 5. října 1961 v Haagu, která vstoupila pro ČR v platnost dnem 16. 3. 1999. (sdělení Ministerstva zahraničních věcí ČR č. 45/1999). Na základě této úmluvy listinu, která byla vystavena příslušným orgánem, ověří např. Ministerstvo spravedlnosti ČR nebo Ministerstvo zahraničních věcí ČR. Ministerstvo spravedlnosti ČR u notářských a soudních listin, Ministerstvo zahraničních věcí ČR u ostatních listin.¹⁴³

Třetí možností je použití listiny ve smluvním státě některé z bilaterálních smluv o právní pomoci. Ve většině případů vystavená veřejná listina v jednom státě je použitelná bez dalšího ověřování na území druhého státu. Ale např. smlouva o právní pomoci se Švýcarskem stanoví v příloze této smlouvy výčet orgánů, které mají provádět vyšší ověření. V současné době však je tento postup podle uvedené úmluvy zastoupen apostilní doložkou podle uvedené „tzv. Haagské úmluvy o apostile.“

Další možnosti, které jsou využívány ne v tak velké míře jako předchozí způsoby, je např. vystavení listiny příslušným velvyslanectvím a předložení této listiny u orgánů jiného státu. O těchto listinách pojednává multilaterální úmluva tzv. Evropská úmluva o zrušení ověřování listin vyhotovených diplomatickými zástupci nebo konzulárními úředníky vstoupila v platnost dne 25. 9. 1998 (sdělení Ministerstva zahraničních věcí ČR č. 287/1998 Sb.). Tyto listiny vystavené velvyslanectvím smluvního státu jsou automaticky uznávány orgány na území smluvní strany. Je možné ještě zmínit konzulární úmluvy, na základě kterých listiny vystavené, ověřené nebo přeložené velvyslanectvím ve státě, kde je velvyslanectví akreditováno, mají být uznávány na území druhé smluvní strany.¹⁴⁴

¹⁴² http://www.mzv.cz/jnp/cz/cestujeme/overovani_listin/postup_pri_overovani_listin_vydanych.html

¹⁴³ www.hcch.net

¹⁴⁴ <http://is.mumi.cz/do/1499/el/estdu/praf/js09/mps/web/pages/06.html>

PŘÍLOHA

Přehled dvoustranných mezinárodních smluv týkajících se právní pomoci a konzulárních úmluv

Islámský stát Afghánistán

Konzulární úmluva (Praha, 22. 4. 1981 – vyhl. č. 33/1983 Sb.)

Smlouva o právní pomoci ve věcech občanských a trestních (Praha, 24. 6. 1981 – vyhl. č. 44/1983 Sb.)

Albánská republika

Konzulární úmluva (Praha, 16. 1. 1959 – vyhl. č. 96/1969 Sb.)

Smlouva o právní pomoci ve věcech občanských, rodinných a trestních (Praha, 16. 1. 1959 – vyhl. č. 97/1960 Sb.)

Alžírská demokratická a lidová republika

Konzulární úmluva (Alžír, 3. 7. 1985 – vyhl. č. 48/1987 Sb.)

Smlouva o právní pomoci ve věcech občanských, rodinných a trestních (Alžír, 4. 2. 1981 – vyhl. č. 17/1984 Sb.)

Arménská republika

Konzulární úmluva se SSSR (Moskva, 27. 4. 1972 – vyhl. č. 143/1973 Sb.)

Smlouva o právní pomoci a právních vztazích ve věcech občanských, rodinných a trestních se SSSR (Moskva, 12. 8. 1982 – vyhl. 93/1983 Sb.)

Ázerbajdžánská republika

Konzulární úmluva se SSSR (Moskva, 27. 4. 1972 – vyhl. 143/1973 Sb.)

Smlouva o právní pomoci ve věcech občanských, rodinných a trestních se SSSR (Moskva, 12. 8. 1982 – vyhl. č. 93/1983 Sb.)

Belgické království

Konzulární úmluva (Brusel, 15. 6. 1976 – vyhl. č. 41/1979 Sb.)

Smlouva o právní pomoci ve věcech občanských, rodinných a obchodních (Praha, 15. 10. 1984 – vyhl. č. 59/1986 Sb.)

Běloruská republika

Konzulární úmluva se SSSR (Moskva, 27. 4. 1972 – vyhl. č. 143/1973 Sb.)

Smlouva o právní pomoci a právních vztazích ve věcech občanských, rodinných a trestních se SSSR (Moskva, 12. 8. 1982 – vyhl. č. 93/1983 Sb.)

Republika Bosna a Hercegovina

Smlouva o úpravě právních vztahů ve věcech občanských, rodinných a trestních se SFRJ (Bělehrad, 20. 1. 1964 – vyhl. č. 207/1964 Sb.)

Bulharská republika

Konzulární úmluva (Praha, 16. 3. 1972 – vyhl. č. 63/1974 Sb.)

Smlouva o právní pomoci a úpravě právních vztahů ve věcech občanských, rodinných a trestních (Sofie, 25. 11. 1976 – vyhl. č. 3/1978 Sb.)

Černá Hora

Konzulární úmluva (Praha, 10. 12. 1981 – vyhl. č. 42/1983 Sb.)

Smlouva o úpravě právních vztahů ve věcech občanských, rodinných a trestních (Bělehrad, 20. 1. 1964 – vyhl. č. 207/1964 Sb.)

Čínská lidová republika

Konzulární úmluva (Praha, 7. 5. 1960 – vyhl. č. 69/1961 Sb.)

Etiopská federativní demokratická republika

Konzulární úmluva (Addis Abeba, 13. 9. 1981 – vyhl. č. 119/1982 Sb.)

Francouzská republika

Konzulární úmluva (Praha, 22. 1. 1969 Sb. vyhl. č. 79/1971 Sb.)

Smlouva o právní pomoci, uznání a výkonu rozhodnutí ve věcech občanských, rodinných a obchodních (Paříž, 10. 5. 1984 – vyhl. č. 83/1985 Sb.)

Gruzie

Konzulární úmluva se SSSR (Moskva, 27. 4. 1972 – vyhl. č. 143/1973 Sb.)

Smlouva o právní pomoci a právních vztazích ve věcech občanských, rodinných a trestních se SSSR (Moskva, 12. 8. 1982 – vyhl. č. 93/1983 Sb.)

Chorvatská republika

Smlouva o úpravě právních vztahů ve věcech občanských, rodinných a trestních se SFRJ (Bělehrad, 20. 1. 1964 – vyhl. č. 207/1964 Sb.)

Indická republika

Konzulární úmluva (Dillí, 4. 12. 1974 – vyhl. č. 8/1980 Sb.)

Irsko

Konzulární úmluva (Praha, 16. 8. 1985 – vyhl. č. 81/1987 Sb.)

Italská republika

Konzulární úmluva (Praha, 10. 10. 1975 – vyhl. č. 42/1979 Sb.)

Smlouva o právní pomoci ve věcech občanských a trestních (Praha, 6. 12. 1985 – vyhl. 508/1990 Sb.)

Jemenská republika

Konzulární úmluva (Praha, 23. 3. 1984 – vyhl. č. 43/1986 Sb.)

Smlouva o právní pomoci ve věcech občanských a trestních (Praha, 19. 1. 1989 – vyhl. č. 76/1990 Sb.)

Kazašská republika

Konzulární úmluva se SSSR (Moskva, 27. 4. 1972 – vyhl. č. 143/1973 Sb.)

Smlouva o právní pomoci a právních vztazích ve věcech občanských, rodinných a trestních se SSSR (Moskva, 12. 8. 1982 – vyhl. č. 93/1983 Sb.)

Korejská lidově demokratická republika

Konzulární úmluva (Pchjongjang, 11. 9. 1988 – vyhl. č. 96/1989 Sb.)

Smlouva o vzájemné právní pomoci ve věcech občanských, rodinných a trestních (Pchjongjang, 11. 9. 1988 – vyhl. č. 93/1989 Sb.)

Kubánská republika

Konzulární úmluva (Havana, 7. 4. 1973 – vyhl. č. 14/1975 Sb.)

Smlouva o vzájemné právní pomoci ve věcech občanských, rodinných a trestních (Praha, 18. 4. 1980 – vyhl. č. 80/1981 Sb.)

Kyperská republika

Konzulární úmluva (Praha, 12. 5. 1976 – vyhl. č. 74/1979 Sb.)

Smlouva o právní pomoci ve věcech občanských a trestních (Nikósie, 23. 4. 1982 – vyhl. č. 96/1983 Sb.)

Kyrgyzská republika

Konzulární úmluva se SSSR (Moskva, 27. 4. 1972 – vyhl. č. 143/1973 Sb.)

Smlouva o právní pomoci a právních vztazích ve věcech občanských, rodinných a trestních se SSSR (Moskva, 12. 8. 1982 – vyhl. č. 93/1983 Sb.)

Laoská lidově demokratická republika

Konzulární úmluva (Vientiane, 15. 3. 1985. – vyhl. č. 46/1987 Sb.)

Maďarská republika

Konzulární úmluva (Budapešť, 17. 5. 1973 – vyhl. č. 50/1974 Sb.)

Smlouva o právní pomoci a úpravě právních vztahů v občanských, rodinných a trestních věcech (Bratislava, 28. 3. 1989 – vyhl. č. 63/1990 Sb.)

Makedonie

Smlouva o úpravě právních vztahů ve věcech občanských, rodinných a trestních se SFRJ (Bělehrad, 20. 1. 1964 – vyhl. č. 207/1964 Sb.)

Moldavská republika

Konzulární úmluva se SSSR (Moskva, 27. 4. 1972 – vyhl. č. 143/1973 Sb.)

Smlouva o právní pomoci a právních vztazích ve věcech občanských, rodinných a trestních se SSSR (Moskva, 12. 8. 1982 – vyhl. č. 93/1983 Sb.)

Mongolsko

Konzulární úmluva (Ulánbátar, 3. 6. 1976 – vyhl. č. 47/1977 Sb.)

Smlouva o poskytování právní pomoci a o právních vztazích v občanských, rodinných a trestních věcech (Ulánbátar, 15. 10. 1976 – vyhl. č. 106/1978 Sb.)

Polská republika

Konzulární úmluva (Varšava, 9. 6. 1972 – vyhl. č. 83/1973 Sb.)

Smlouva o právní pomoci a úpravě právních vztahů ve věcech občanských, rodinných, pracovních a trestních (Varšava, 21. 12. 1987 – vyhl. č. 42/1989 Sb.)

Portugalská republika

Dohoda o vzájemné právní pomoci ve věcech občanských a obchodních (Lisabon, 23. 11. 1927 – vyhl. č. 22/1931 Sb.)

Úmluva o uznání a výkonu soudních rozhodnutí (Lisabon, 23. 11. 1927)

Rakouská republika

Dohoda o konzulárních stycích (Praha, 14. 3. 1979 – vyhl. č. 22/1981 Sb.)

Smlouva o vzájemném právním styku ve věcech občanskoprávních, o listinách a právních informacích se Závěrečným protokolem (Praha, 10. 11. 1961 – vyhl. č. 9/1963 Sb.)

Rumunsko

Konzulární úmluva (Bukurešť, 9. 12. 1972 – vyhl. č. 64/1974 Sb.)

Smlouva o právní pomoci ve věcech občanských, rodinných a trestních (Bukurešť, 11. 7. 1994 – vyhl. č. 1/1996 Sb.)

Ruská federace

Konzulární úmluva (Moskva, 27. 4. 1972 – vyhl. č. 143/1973 Sb.)

Smlouva o právní pomoci a právních vztazích ve věcech občanských, rodinných a trestních (Moskva, 12. 8. 1982 – vyhl. č. 93/1983 Sb.)

Řecká republika

Konzulární úmluva (Athény, 22. 10. 1980 – vyhl. č. 18/1985 Sb.)

Smlouva o právní pomoci ve věcech občanských a trestních (Athény, 22. 10. 1980 – vyhl. č. 102/1983 Sb.)

Slovenská republika

Smlouva o právní pomoci poskytované justičními orgány a o úpravě některých právních vztahů v občanských a trestních věcech (Praha, 29. 10. 1992 – vyhl. č. 209/1993 Sb.)

Republika Slovinsko

Smlouva o úpravě právních vztahů ve věcech občanských, rodinných a trestních se SFRJ (Bělehrad, 20. 1. 1964 – vyhl. č. 207/1964 Sb.)

Spojené státy americké

Konzulární úmluva (Praha, 9. 7. 1973 Sb. – vyhl. č. 28/ 1988 Sb.)

Srbsko

Konzulární úmluva (Praha, 10. 12. 1981 – vyhl. č. 42/1983 Sb.)

Smlouva o úpravě právních vztahů ve věcech občanských, rodinných a trestních (Bělehrad, 20. 1. 1964 – vyhl. č. 207/1964 Sb.)

Syrská arabská republika

Konzulární úmluva (Damašek, 23. 5. 1979 – vyhl. č. 101/1983 Sb.)

Smlouva o právní pomoci ve věcech občanských, rodinných a trestních (Damašek, 18. 4. 1984 – vyhl. č. 8/1986 Sb.)

Španělské království

Ujednání o vzájemném zřízení konzulárních a obchodních zastupitelství (Paříž, 16. 11. 1970 – vyhl. č. 28/1971 Sb.)

Smlouva o právní pomoci, uznání a výkonu rozhodnutí ve věcech občanských (Madrid, 4. 5. 1987 – vyhl. č. 6/1989 Sb.)

Švýcarsko

Dohoda o vzájemné právní pomoci ve věcech občanských a obchodních s dodatkovým protokolem (Bern, 21. 12. 1926 – vyhl. č. 9/1928 Sb.)

Úmluva o uznání a výkonu soudních rozhodnutí (Bern, 21. 12. 1926 – vyhl. č. 23/1929 Sb.)

Tádžická republika

Konzulární úmluva se SSSR (Moskva, 27. 4. 1972 – vyhl. č. 143/1973 Sb.)

Smlouva o právní pomoci a právních vztazích ve věcech občanských, rodinných a trestních se SSSR (Moskva, 12. 8. 1982 – vyhl. č. 93/1983 Sb.)

Tuniská republika

Konzulární úmluva (Tunis, 12. 4. 1979 – vyhl. č. 44/1981 Sb.)

Smlouva o právní pomoci ve věcech občanských a trestních, o uznání a výkonu justičních rozhodnutí a o vydávání (Tunis, 12. 4. 1979 – vyhl. č. 40/1981 Sb.)

Turecká republika

Konzulární úmluva (Ankara, 15. 11. 1977 – vyhl. č. 33/1980 Sb.)

Úmluva o vzájemných stycích v soudních věcech občanských a obchodních (Praha, 22. 8. 1930 – vyhl. č. 75/1933 Sb.)

Turkmenistán

Smlouva o právní pomoci a právních vztazích ve věcech občanských, rodinných a trestních se SSSR (Moskva, 12. 8. 1982 – vyhl. č. 93/1983 Sb.)

Ukrajina

Konzulární úmluva se SSSR (Moskva, 27. 4. 1972 – vyhl. č. 143/1973 Sb.)

Smlouva o právní pomoci a právních vztazích ve věcech občanských, rodinných a trestních se SSSR (Moskva, 12. 8. 1982 – vyhl. č. 93/1983 Sb.)

Spojené království Velké Británie a Severního Irska

Konzulární úmluva (Praha, 3. 4. 1975 – vyhl. č. 135/1976 Sb.)

Smlouva o právní pomoci ve věcech občanských (Londýn, 11. 11. 1924 – vyhl. č. 70/1926 Sb., o stavu vázanosti vyhl. č. 152/1938 Sb. a č. 18/1980 Sb.)

Vietnamská socialistická republika

Konzulární úmluva (Hanoj, 14. 2. 1980 – vyhl. č. 15/1981 Sb.)

Smlouva o právní pomoci ve věcech občanských a trestních (Praha, 12. 10. 1982 – vyhl. č. 98/1984 Sb.)

8. ZÁVĚR

Mezinárodní právo soukromé je velmi náročným odvětvím v oblasti práva, které se stává čím dál tím více důležitějším a nepřehlédnutelným, ať už v advokacii nebo v soudnictví. Ve své studii jsem se snažila o komparaci minulé, současné a budoucí právní úpravy bilaterálních dohod v oblasti rodinného práva v ČR a ve Francii.

Tématem diplomové práce jsou smlouvy o právní pomoci v oblasti rodinného práva v ČR a ve Francii. Snažila jsem se komparativně upozornit na rozdíly, ale i na společné znaky v jednotlivých institucích rodinného práva v obou dvou státech.

Základní a podstatný rozdíl mezi českou právní úpravou a francouzskou právní úpravou je především v tom, že francouzské mezinárodní právo soukromé není založeno na jednotné úpravě formou zákona, jako je tomu v případě českého mezinárodního práva soukromého. Francouzské mezinárodní právo soukromé se tak opírá o obsáhlou francouzskou judikaturu. Pro francouzskou právní úpravu je charakteristické tzv. právo příslušnosti, neboli právo jurisdikce (*conflits de jurisdiction*) oproti konfliktu zákonů (*conflict de lois*).

I když patří jak české právo tak i francouzské právo do kontinentálního práva, přesto ještě nějaké malé odlišnosti přetrvávají, ale přesto je tendence tyto právní řády přibližovat a to především právními předpisy EU.

Smlouvy o právní pomoci v oblasti rodinného práva byly ve Francii uzavřeny úplně za jiným účelem než v Československu, neboť pro Francii byl problém zcela jiný a jinde než tomu bylo v socialistickém Československu. Bylo to dáno především jiným politickým systémem. A proto tyto smlouvy se zaměřují zejména na subjekty jako jsou nezletilé, které byly svěřeny do péče jednoho z rodičů, na únos nezletilých a jejich navrácení k jednomu z rodičů, apod. Zbývající instituty jako doručování, manželské věci, atd. byly řešeny v rámci multilaterálních mezinárodních dohod a v současnosti právními předpisy EU. Proto také smlouva o právní pomoci mezi ČR a Francií odráží v jednom svém ustanovení na návrh francouzské strany i otázku únosu nezletilých a ošetření tohoto institutu. V ČR byl vydán zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, který nabyl účinnosti dnem 1. 1. 2014. V tomto zákoně hraničním

určovatelem státní občanství ustoupil hraničnímu určovateli obvyklého pobytu fyzické osoby a to zejména ve věcech osobních, rodinných a dědických. Svým pobytem se fyzická osoba začleňuje do ekonomiky a společenského života příslušného státu. V budoucnu se teprve ukáže, zda hraniční určovatel obvyklého pobytu byl řešením tím nejlepším, de lege ferenda bych ponechala hraniční určovatelem státní příslušnost. Zákon se použije, pokud není platný právní předpis EU nebo mezinárodní dohoda.

Ke smlouvám o právní pomoci lze uvést, že tyto smlouvy, i když v době 60. – 90. let 20. století byly smlouvami aplikovatelnými a perspektivními, v současné době je však jejich použití velmi sporadické. Je to především tím, že politické systémy se v těchto zemích změnilly a tím i nastavené parametry v těchto smlouvách nejsou aplikovatelné, tak jako dříve. I když v minulém století byly na tehdejší dobu velmi dobře zpracovány, nyní už jsou velmi zastaralé. V té době se uvažovalo o mezinárodní multilaterální smlouvě, která by je nahradila, ale k podepsání této dohody nikdy nedošlo. A bylo to především proto, že každá smlouva o právní pomoci byla částečně odlišná, a částečně některé smlouvy měly jednotný systém.

De lege ferenda by bylo vhodné, aby je nahradily právní předpisy EU, jako je tomu např. u institutu doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních (Nařízení 1393/2007) a institutu spolupráce soudů členských států při dokazování v občanských nebo obchodních věcech (Nařízení 1206/2001).

V těchto smlouvách o právní pomoci se také např. objevuje jako hraniční určovatel státní příslušenství, které bylo dle právních předpisů EU a zákona č. 91/2012 nahrazeno obvyklým pobytem fyzické osoby.

Některé oblasti jako ověřování ve smlouvách bohužel také již nejsou z velké míry aplikovatelné, neboť např. obsahují názvy institucí, které již neexistují nebo veřejné listiny jsou použitelné pouze za účelem soudního dožádání. De lege ferenda by bylo také vhodné je nahradit právním předpisem EU, který by podmínky pro ověřování sjednotil. Státy, které totiž podepsaly smlouvy o právní pomoci, a které jsou zároveň smluvními státy Haagské úmluvy - Úmluvy o zrušení požadavku ověřování cizích veřejných listin sdělení 45/1999 Sb. dávají přednost apostilní doložce v souladu s touto Haagskou úmluvou.

Dále oblast ve výměně matričních listin, která je zatím aplikovatelná dle smluv o právní pomoci, ale de lege ferenda by bylo žádoucí, aby existoval příslušný právní předpis EU.

Tato diplomová práce má za cíl přiblížit odborné veřejnosti právní úpravu ve smlouvách o právní pomoci v institutu rodinného práva ve Francii a v ČR.

9. RESUMÉ

Le droit international privé est une branche du droit très difficile qui gagne à l'importance et à la visibilité au barreau ainsi que dans la justice civile. J'ai essayé dans mon étude de comparer les règles juridiques dans accords bilatéraux relatifs au droit de la famille en République tchèque et en France.

Ce mémoire traite les accords bilatéraux relatifs à l'entraide judiciaire en matière du droit de famille. En comparant les instituts de la famille, j'ai voulu montrer les différences, mais aussi les traits communs existant dans les deux pays.

La différence fondamentale et essentielle entre la réglementation tchèque et française est que le droit international privé en France n'est pas fixé par la loi comme en République tchèque et reflète, par contre, la jurisprudence abondante française. Essentiels pour la réglementation française sont les conflits de juridiction et non le conflit de lois.

Bien que le droit tchèque aussi bien que le droit français relèvent du droit continental, de petites différences subsistent malgré la tendance de rapprocher les ordres juridiques par les actes juridiques de l'Union européenne.

Les accords bilatéraux relatifs à l'entraide judiciaire en matière de la famille ont été conclus par la France à un but différent que par la Tchécoslovaquie à la suite de la situation différente en France et en Tchécoslovaquie socialiste. La raison en était le système politique différent. Ces accords s'orientent donc surtout sur les sujets tels que mineurs en garde de l'un des parents, déplacements illicites de mineurs et leur rapatriement. Les autres matières telles que, entre autres, signification et notification d'actes ou matières matrimoniales, étaient réglées par les accords internationaux multilatéraux, aujourd'hui par les actes juridiques de l'Union européenne. Pour cette raison, l'accord relatif à l'entraide judiciaire entre la République tchèque et la France règle, de l'initiative de France, l'enlèvement de mineurs et les conditions de leur rapatriement.

La République tchèque a publié la loi N° 91/2012 relative au droit international privé qui a pris effet le 1er janvier 2014. Dans cette loi, le concept de

nationalité ancré dans la loi précédente a été remplacé par le concept de résidence habituelle, notamment dans les affaires personnelles, familiales et de succession. Par le lieu de sa résidence, la personne physique s'intègre à l'économie et à la vie sociale de son Etat de résidence. L'avenir montrera si le concept de résidence habituelle est la meilleure solution ou s'il pourrait être remplacé par le concept de nationalité. Cette loi est appliquée en absence de règlement européen ou d'accord international en matière.

Les accords relatifs à l'entraide judiciaire, bien qu'applicables et perspectifs dans la période 1940-1990, ne le sont actuellement que rarement. La raison en est le changement de systèmes politiques qui ne correspondent plus aux paramètres fixés dans ces accords, très bien formulés à leur temps, mais vieilliss actuellement. A ce temps-là, on prévoyait de les remplacer par un accord multilatéral international qui toutefois n'a jamais été conclu, car chaque accord sur l'entraide judiciaire était partiellement différent et seulement certains accords étaient unifiés.

De lege ferenda, il serait utile de remplacer ces accords par les règlements européens, comme c'est déjà le cas de signification et notification d'actes judiciaires ou extrajudiciaires en matière civile et commerciale (Règlement N°1393/2007) et de coopération des tribunaux des États membres lors du règlement sur l'obtention de preuves en matière civile et commerciale (Règlement N° 1206/2001).

Ces accords relatifs à l'entraide judiciaire contiennent aussi le concept de nationalité remplacé, dans les règlements européens et dans la loi N° 91/2012, par le concept de résidence habituelle.

Certaines dispositions, comme celles relatives à la légalisation, ne sont malheureusement plus applicables dans leur grande partie, car elles contiennent les noms des institutions qui n'existent plus, ou bien les actes authentiques ne sont utilisés qu'à la demande de l'autorité judiciaire. De lege ferenda, il serait utile de les remplacer par un règlement européen unifiant les conditions de la légalisation. En effet, les États signataires des accords bilatéraux relatifs à l'entraide judiciaire qui sont en même temps États parties de l'Accord de la Haye

relatif à l'annulation de la légalisation des documents authentiques étrangers (loi N° 45/1999) préfèrent l'apostille stipulée par cet accord de la Haye.

En outre, il serait préférable que la partie relative à l'échange d'extraits d'actes d'état civil, actuellement applicable en vertu des accords relatifs à l'entraide judiciaire, soit soumise à un règlement européen.

L'objectif de ce mémoire est d'approcher aux spécialistes en matière les accords bilatéraux relatifs à l'entraide judiciaire dans le domaine de droit de la famille en République tchèque et en France.

10. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

10.1. Knižní publikace

10.1.1. Česká literatura

KRČMÁŘ, Jan. Základy Bartolovy a Baldovy teorie mezinárodního práva soukromého. Praha: Sborník věd správních a státních (Buršík a Kohout v Praze), 1910, s. 69-71.

URFUS, Valentin. Historické základy novodobého práva soukromého: římskoprávní dědictví a soukromé právo kontinentální Evropy. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2001. Právnická učebnice, ISBN 80-7179-504-6, s. 16 - 19.

STEINER, Vilém. Mezinárodní právní pomoc ve věcech občanskoprávních. Praha: Knihotisk, 1964. s. 24 -27.

KUČERA, Zdeněk; PAUKNEROVÁ, Monika; RÚŽIČKA, Květoslav, et al. Mezinárodní právo soukromé. 8. vydání. Plzeň - Brno: Aleš Čeněk – Doplněk, 2015. ISBN 978-80-7380-550-0, s. 85.

PAUKNEROVÁ, Monika; ROZEHNALOVÁ, Naděžda; ZAVADILOVÁ, Marta, a kol. Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, ISBN 978-80-7478-386-9, s. 667.

ŠÍNOVÁ, Renáta et al. Doručování v civilním soudním řízení. Vyd. 1. Praha: Leges, 2009. ISBN 978-80-87212-20-2. s. 76.

KAMLACH, Milan a REPÍK, Bohumil. Mezinárodní spolupráce v trestním a občanskoprávním řízení. 1. vydání. Praha: Panorama, 1990. ISBN80-7038-145-0. s. 268.

BŘÍZA, Petr a kol. Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-528-2. s. 607 - 611.

KAMLACH, Milan a REPÍK, Bohumil. Mezinárodní spolupráce v trestním a občanskoprávním řízení. 1. vydání. Praha: Panorama, 1990. ISBN-80-7038-145-0. s. 222.

10.1.2. Cizojazyčná literatura

MÉLIN, François. Droit international privé. 6. oprv. a dopl. vyd. Issy-Ies-Mounalieux: Gualino éditeur, 2014. ISBN 978-2-297-03961-1. s. 28.

ŠTEFANKOVÁ, Natalia a LYSINA, Peter a kol. Medzinárodne právo súkromné, 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-351-6. s. 207.

MAYER, Pierre a HEUZÉ, Vincent. Droit international privé. 11. vydání. Issy-les-Moulineaux: LGDJ, 2014, ISBN 978-2-275-04140-7. s. 197.

GUILLIEN, Raimond et VINCENT, Jean. Lexique des termes juridiques, 10 édition, Lyon: Dalloz, 1995.

10.2. Odborné články

KUNZ, Oto. Dvoustranné konzulární úmluvy uzavřené ČSSR. Právny obzor, 1987. s. 699n.

10.3. Internetové zdroje

<http://eur-lex.europa.eu/search.html>

Http://ec.europa.eu/justice_home.do?plang=cs&action=home

Http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/index_cs.htm

https://e-justice.europa.eu/content_legal_aid-55-cs.do

Justice.gouv.fr [online] [cit.2015-08-21]. Conventions bilaterales. Dostupné z WWW: Zák. č. 2000-940, Legifrance.gouv.fr [online] [cit. 2011-08-21].les autres textes législatifs et réglementaires. Dostupné z WWW: <<http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000000766813&dateTexte=>>

http://www.mzv.cz/jnp/cz/cestujeme/overovani_listin/postup_pri_overovani_listin_vydanych.html

www.hcch.net

<http://is.muni.cz/do/1499/el/estud/praf/js09/mps/web/pages/06.html>

<http://is.muni.cz/do/1499/el/estud/praf/js09/mps/web/pages/06.html>

http://www.hcch.net/index_fr.php?act=conventions.listing

10.4. Právní předpisy

Zákon o mezinárodním právu soukromém – zák. č. 91/2012 Sb.

Občanský soudní řád – zák. č. 99/1963 Sb.

Správní řád – zák. č. 500/2004 Sb.

Nový občanský zákoník - zák. č. 89/2012 Sb.

Vyhl. č. 1/1996 Sb. Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Smlouvy o právní pomoci v občanských věcech mezi Českou republikou a Rumunskem.

Vyhl. č. 42/1989 Sb. Vyhláška ministra zahraničních věcí o Smlouvě mezi Československou socialistickou republikou a Polskou lidovou republikou o právní pomoci a úpravě právních vztahů ve věcech občanských, rodinných, pracovních a trestních

Vyhl. č. 63/1990 Sb. Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Smlouvy mezi Československou socialistickou republikou a Maďarskou lidovou republikou o právní pomoci a úpravě právních vztahů v občanských, rodinných a trestních věcech

Vyhl. č. 3/1978 Sb. Vyhláška ministra zahraničních věcí o Smlouvě mezi Československou socialistickou republikou a Bulharskou lidovou republikou o právní pomoci a úpravě právních vztahů ve věcech občanských, rodinných a trestních.

Vyhl. č. 207/1964 Sb. Vyhláška ministra zahraničních věcí o Smlouvě mezi Československou socialistickou republikou a Socialistickou federativní republikou Jugoslávií o úpravě právních vztahů ve věcech občanských, rodinných a trestních.

Vyhl. č. 83/1985 Sb. Vyhláška ministra zahraničních věcí o Smlouvě mezi vládou Československé socialistické republiky a vládou Francouzské republiky o právní pomoci, uznání a výkonu rozhodnutí ve věcech občanských, rodinných a obchodních.

Instrukce MS ČR ze dne 11. června 2010, č.j. 59/2010-MOC-J, kterou se upravuje postup justičních orgánů ve styku s cizinou ve věcech občanskoprávních a obchodněprávních.

10.5. Judikatura

Rozsudek SDEU č. C-170/11 z 6. 9. 2012 ve věci Lippens a rozsudek SDEU č. C-332/11 z 21. 2. 2013 ve věci Pro Rail BV.

Rozsudek SDEU č. C-14/07 z 8. 5. 2008 Weiss und Partner.

Rozsudek SDEU č. C-473/04 ze dne 9. 2. 2006 ve věci Plumex vs. Young Sports NV.

10.6. Seznam zkratk

EU	Evropská Unie
OSN	Organizace spojených národů
ČR	Česká republika
tzn.	to znamená
tj.	to je
atd.	a tak dále
OSŘ	Občanský soudní řád
ZMPS	Zákon o mezinárodním právu soukromém
ZÚ	zastupitelský úřad
apod.	a podobně
resp.	respektive
NOZ	Nový občanský zákoník